

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40.— franc

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA.
Strada Zrinyi N-rul 1.a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuserisele nu se în-
napoiază.

Piedeci interne.

Arad, 20 Septembrie.

I.

Sorții de isbândă în lupta dintre asupritori și asupriți atârnă mai mult dela *resistența și reacțiunea* celor din urmă decât dela atacurile celor dintâi. Subt rezistență vom înțelege puterea de viață, forța, ce residă, de obicei înconștii, în masa unui popor. Această putere de viață nu-i decât moștenirea facultăților trupesti și sufletești a tuturor strămoșilor unui popor. Dacă strămoșii s'au bucurat de integritatea acestor facultăți, moștenirea ce ne-au lăsat — vădită în rezistența noastră — va fi o platoșe puternică subt scutul căreia viața poporului va curge mereu înainte, adâncă și tainică, fără se poată fi oprită de piedecile din afară, cari vin dela alte popoare. Aceste piedeci, aceste atacuri se vor resfrânge neputincioase în zalele platoșei ce ne apără. Cu cât e șirul strămoșilor mai lung, cu atât moștenirea lor e mai bogată. Cu atât urmașii lor — poporul de azi — se vor cufunda mai adânc în aceasta moștenire: din ea vor bea, din ea se vor hrăni, din ea vor respira, în ea vor trăi. După legile nepătrunse ale firei se va trezi, astfel, un popor deosebit de celelalte, neștiind cum s'a născut, dar simțindu-se viu și simțând că n'are nici un drum comun cu alte popoare. Va merge deci pe calea sa pe care-l împinge instinctul puternic: *conservarea*.

Dacă ne gândim la rezistența ce-a opus-o poporul român în șirul lung de veacuri tuturor atacurilor streine, trebuie să recunoaștem că moștenirea lui e dintre cele mai bogate, c'a avut mari strămoși, distinși și prin naștere și prin forțele sufletești și trupesti. Tre-

bue să recunoaștem că moștenirea aceasta a fost nu numai bogată ci și superioară moștenirii din care trăesc alte popoare, vecine cu noi. Astfel noi am avut mereu din ce trăi, nu ni s'a lăcomit la moștenire străină, nici n'am pismuit'o. Ne-am simțit și ne simțim superiori popoarelor ce ne încunjură.

În chipul acesta se explică faptul că „nu ne-am uncurit, nu ne-am nemțit”, ci am rămas ceea ce suntem. Așa putem înțelege pentru ce au rămas zadarnice toate tentativele politice de maghiarizare din veacul trecut și cel de azi. Din conștiința acestei puteri de viață avem fiecare convingerea că vom izbândi în lupta noastră națională. *Resistența firească*, nu căutată, a fost stavila de care s'au zdrobit neputincioși toți ceice au vrut, prin mijloace inventate, să ne atace în ființa noastră națională.

Această rezistență, pe care poporul nostru a opus-o de veacuri dușmanilor săi, va recunoaște ori cine, că e însuși fundamentul conștiinței naționale. Subt acest punct de vedere putem zice că poporul român e dintre cele mai vechi ale Europei cari au avut această conștiință. Totuși noi nu ne-am manifestat ca alte popoare, noi am rămas în urmă, noi am rămas uitați și aproape necunoscuți în concertul neamurilor ce se ridicau sgomotoase în jurul nostru.

Am rămas înapoi și am rămas necunoscuți, în rândul cel dintâi pentru că noi ne-am mulțumit cu rezistența firească, de cele mai multe ori înconștie, și nu ne-am folosit de armele reacțiunii. Am rămas să ne mulțumim cu fondul adânc al conștiinței naționale, ne-a fast deajuns conștiința că suntem și că nu vom peri. Dar *cum* suntem, în ce împrejurări existăm, dacă aceste împrejurări sunt vrednice de noi ori ba, dacă ne sunt favorabile desvol-

tării ca popor ori nu, — cu aceste întrebări puțini ne-am bătut capul, ori chiar de fel. Am dus o viață națională numai în adâncurile ființei noastre, ne-au preocupat numai aceste adâncuri, sau, mai bine, am fost preocupați de ele fără să ne dăm seama.

N'am folosit armele reacțiunii din două motive. Întâi pentru că ne-am crezut totdeauna și ne credem așa de tari, încât ne pare o pierdere de vreme să cercăm a respinge atacurile, despre cari știm și așa că nu ne pot strica. Motivul acesta, deși nu e spus pe față, e simțit de foarte mulți și el face ca chiar în zilele de azi să fim așa grei de pornit pentru a pregăti o reacțiune. Nu trebuie să ne mirăm de neînsemnata rezistență ce i s'a făcut legii lui Apponyi și Hajdudorogului — ca să amintim numai atacurile mai noi — după ce știm că fiecare ne zicem, în noi înșine: „Nu ne pot face nimic. Zadarnice sunt toate atacurile lor”.

Cel slab se teme, se svârcole, se apără; cel ce se simte tare, privește disprețuitor și nemșcat.

Constatarea aceste nu le scoatem din cărți, din ziare ori discursuri, ci din atitudinea istorică și cea actuală a poporului român față de atacurile streine, din psihologia lui națională.

N'am folosit armele reacțiunii, în al doilea rând, pentru că deși aveam *fondul* conștiinței naționale, nu aveam *forma* ei. Aveam materialul brut, înconștii, — însuși destul de tare să reziste, — dar a lipsit mâna pricepută care să-l prelucere. Aveam simțemintele fundamentale — dar ne-au lipsit intelectul priceput și voința hotărâtă cari să le croiască anume drumuri, și celor câteva simțeminte fundamentale să le dea străluciri multe și nouă, și chiar să le îmbogățească, înmulțin-

Contesa Mathieu de Noailles

(născută Prințesa Brâncoveanu).

Poeme.

Marea poetă care este contesa de Noailles, a scos zilele trecute un nou volum de versuri. Critica franceză i-a făcut primirea pe care o merită; o primire de entuziastă admirație. Ar fi de prisos să vorbesc aci de calitățile geniale — cuvântul nu e prea tare — ale poemelor vestitei scriitoare. Oamenii ilustrii din Franța le-au revelat de mult. Contesa de Noailles trece cu dreptate ca una din cele mai strălucite poete ale acestei țări; și dacă v'ar interesa părerea mea, v'aș spune că dintre toate poetele franceze, trecute și prezente, pe ea o prefer.

Cetitorii ardeleni n'au uitat desigur interesantul incident literar, la care a dat naștere o scrisoare a contesei de Noailles publicată acum un an în revista pariziană *Les Annales*, care îi ceruse poetei să vorbească de România. Purtarea acestei descendințe a Brâncovenilor a fost, cu acest prilej, reprobabilă. Ea și-a făcut un fel de glorie de a ignora neamul din care se trage. Scrisoarea ei ironică i-a atras precum se știe, un admirat răspuns în versuri din partea lui Octavian Goga.

Ori cum ar fi, splendidul talent poetic al contesei de Noailles nu excită decât admirație. Îmi fac o plăcere de a traduce azi — într'o proză anemică, pe lângă uluitorul lor original

— două poeme ale marelui poete. Scopul meu e numai de a da cetitorilor „Românului” o palidă idee despre geniul ei schinteator. Bucata „Parfumuri în umbră” mai ales cu toată traducerea mea nedibace, îi va convinge că lirismul acestei fiice a României — cu voia ori fără voia ei — este din acelea cari fac nemuritoare numele autorilor lor.

Adrian Corbul.

Privighetoarea în grădina regelui.

Ah! cum te'nduiozezi, cum te infiori și cum
[tresai
Amețitoare noapte a grădinelor din Versailles!

Lacrimile inimei mele, înălțându-se ca un avuz
Par a țîșni deodată din gâtulejul unei păsărele
— Privighetoare, care cânti pe ușoarele ra-

In noaptea asta cânti deasupra brazdelor de
[flori
In cari trandafirii, plini de un solemn mister,
Conduși de nu știu care zeu al grădinelor și al

La sunetele nu știu căror fluere cristaline
Compun o amoroasă și tinjitoare horă
Și par legați între ei prin odoarea lor pro-
[fundă...

O! lună! o bancă de piatră! o! vază de granit!

Romantică blândețe, desperare fără sfârșit,
Și totuși fericirea e aci, se odihnește
În parcul languros, în acest salon de roze!
— Privighetoare ce cânti, țî-e inima alipită
De oleandru drept, a cărui floare
Se exaltă și lucește 'n astă seară la înălți-
[mea ta?

O vezi tu cum pălește sub maroreana lună?
Rizi tu oare? Plângi? Ești tristă ori ne bună?
Găsit-ai plăcerea la care noi visăm într'una?
Nu formați voi amândouă decât o singură des-
[merdare?

Vai! cum vin trandafirii istia către mine,
Prin suspinele lor, prin parfumul lor, prin a lor
[exaltare.

Îi văd în noapte, în cerc, pe lângă urnă.
Noaptea pare expansivă, și totuși, taciturnă
Ah! acest buchet de flori pe un trunchiu așa de
[slab,

Cinci zeci de flori pentru un singur trandafir;
Sub greutatea lor arbustul se încovoae,
Cum ne inclinăm și noi sub apăsarea voluptății...
O adiere lină mă impresară deodată:
O adiere grea de sevele grădinei.

Nu-mi rămâne decât să mor; putea-voi suporta
Aceste promisiuni arzătoare, acest foc, această
[mireasmă?

Cu toate acestea, colo, inul și-a închis caliciul
Și floarea cea albastră adoarme ca o ființă.
Zambila se închide și nu vrea să audă
Rătăcitorul dor, plin de polenul dulce.
Florile par liniștite, caliciul lor e potolit

du-le. *Ne-a lipsit lumina culturii;* de focarele ei, dătătoare de viață, am rămas departe, veacuri de-arîndul, nu din vina noastră. Tragical poporul nostru a rînduit așa.

Dacă noi ne-am fi bucurat de-odată cu alte popoare de darurile culturii, mai ales ale culturii naționale, pricepeam de mult că pentru un popor e chestie capitală nu numai că are putere să vieze, ci și felul cum viează.

Cultura deschide ochii, arată cărările pe cari trebuie să înainteze un popor; tot ea încălzește inima, înmulțește bătăile ei, întărește voința. Ea este picurul de viață care trebuie să cadă pe moștenirea sufletească a părinților, ca aceasta moștenire să-și arete *toată* puterea ei de viață. Cultura națională este fermentul care schimbă rezistența națională inconștient în reacțiune conștientă.

Am zis mai sus: „Cel slab se teme, se svârcole, se apără; cel tare privește disprețuitor și nemișcat.”

Aici putem, cu același drept, să constatăm: „Un popor incult privește disprețuitor și nemișcat atacurile ce-i vin dela alții, un popor cult se mișcă, se apără, se luptă”.

Deci, dacă multă vreme noi n'am folosit armele reacțiunii se datorește, în al doilea rînd, lipsei noastre de cultură.

Constatarea asta e atât de evidentă încât numai trebuie dovedită. Să ne gândim că nouă abia la 48 ni s'a strigat: „Deșteaptă-te Române!” Să ne gândim, apoi, că — mult — puțin, numai de-atunci se începe reacțiunea noastră.

Dacă cultura ne-ar fi dat glas să vorbim înainte cu trei sute de ani, dacă de atunci ne-ar fi fost deschise școalele cel puțin — astăzi eram, cu siguranță, foarte departe! N'am fi fost atunci nici rămași în urmă, nici trecuți cu vederea de alte neamuri, ci de mult ne-am fi câștigat ce e al nostru.

Rezistența firească, adâncă putere de viață ce residă în neamul nostru, ne-a ținut în viață în cursul veacurilor, fără ca să desvoltăm vr'o reacțiune împotriva asupritorilor. Dar să băgăm bine de seamă! Atât'a făcut: ne-a ținut în viață. Mai mult însă nimic, nici un pas spre mai bine, nici un avânt înainte, nici un câștig, nici o rază nouă de soare la care avem dreptul. Rezistența firească nici nu poate face mai mult decât să ne conserve — rudimentar — ca neam și cel

mult să asimileze. Dar să-l ducă la biruință? Asta nu! Asta o face rezistența și lupta națională.

În virtutea acestui adevăr noi ne-am păstrat naționalitatea prin atâtea veacuri întunecate, dar tot în virtutea acestui adevăr n'am câștigat nimic, s'au aproape nimic, din ceea ce dreptul nostru. Am trăit fiindcă în noi este putere de viață, dar ne-a fost traiul mizerabil pentru că n'am cercat să ni-l facem mai bun: n'am luptat.

Ne-a susținut, ca neam, puterea noastră de rezistență națională și faptul că asupritorii noștri ne sunt, sufletește, inferiori. Dacă eram un popor cu mai puțină viață și asupritorii un popor superior în toate privințele, desigur că azi nu mai eram.

Insemnări și deosebiri.

Arad, 20 Sept. 1913.

Sunt mai multe zile de când ziarul „Adevărul” din București a publicat o foarte interesantă știre telegrafică din New-York. Atât de interesantă, încât e vrednică, în adevăr, să fie reproducută în întregime. Iată-o: — „Președintele „Asistenței Publice” a primăriei din Filadelfia, Hermann Loeb, a alcătuit un proiect pentru stabilirea în Texas a tuturor evreilor din România, evaluați ca la 250.000. — Loeb a făcut socoteala că pentru realizarea întreprinderii va fi necesară o sumă de 10 milioane de dolari, suma ce i-a fost asigurată de mai mulți filantropi americani. Personalități cu autoritate în Texas l-au asigurat că guvernul local nu numai că va primi pe evreii români, dar că le va da tot concursul pentru așezarea și organizarea lor. — Proiectul prevede și amănunte în ce privește locul așezărilor și felul ocupațiilor viitorilor coloniști, a căror excelență prosperitate le-ar fi asigurată...”

Sunt, cum zicem, mai multe zile de când această importantă veste telegrafică s'a tipărit, cu cuvintele litere groase, bătătoare la ochi, — totuși până acum nu știm să i se fi dat și cuvenita atențiune, și în deosebi nu din cercurile izraelite din România. S'ar părea oarecum că evreii din regatul vecin au rămas muți de fericită emoțiune în fața unei perspective ce le-ar deschide așadar o atât de minunată poartă de mântuire dintr'o stare de care de atâtea timp și atât de mult se plâng...

Noi însă, relevăm atât știrea cât și efectul pe care ea l-a produs asupra celor mai de aproape interesați, pentru ca și cu acest prilej să scoatem în evidență enorma greșală — știm

bine că *voită* din partea unora — de a se pune în cumpănă și asemănare chestiunea naționalităților din Ungaria, cu chestiunea evreiască din România, situațiunea noastră aici, cu aceea a evreilor acolo.

Niciodată un Hermann Loeb nu s'ar putea găsi și pentru noi, — un om căruia să-i trăsnească adică prin cap planul unei rezolvări a chestiei noastre după acelaș calapod. De unde, chiar dela început evidențiază că o mare, o fundamentală deosebire trebuie să fie între una și alta.

Evreii în România, o știe aceasta foarte bine și dl Hermann Loeb căci altfel nu i-ar fi dat în gând ingenioasa și filantropica în acelaș timp soluțiune, sunt o populațiune de pasagi — în cea mai mare parte, bineînțeles, căci vor fi și excepțiuni; — ei sunt astăzi în țara românească și pot prea bine să fie mâne în Texas... Deci scutul legilor țării în care se găsece în trecere, pentru toate daraverile lor civile și de cult sau credință religioasă, le poate fi perfect suficient, — și pe acesta *il și au* în toată întregimea lui, — mai mult, mult mai mult chiar decât îl avem noi, băștinași în țara noastră, unde suntem mai vechi decât înșiși stăpânitorii noștri de astăzi.

Cerându-și intrarea în cetatea română *ca evrei*, ei ridică deci o pretențiune pe care n'ar putea-o justifica prin nici un fel de drept, — căci dreptul de cucerire nu-l au, iar altele nu pot invoca. — În statul național român sunt și alți străini, cari cu timpul cer cetățenia românească, și nimeni nu poate să conteste nici unui alt străin, german, francez, italian, etc., nu-i trece prin minte să ceară „drepturile” *ca* german, francez, italian, etc. — ci din acel moment el și devine cu adevărat român. Singur evreul pretinde să i se recunoască o dublă naționalitate, el vrea să devie român, dar în acelaș timp să rămână și evreu, — nu ca religie, căci astăzi mulți din ei numai țin la așa ceva, — ci *ca naționalitate*.

Da, știm; este obiecțiunea aceasta: Ceilalți străini, până să devină români, au cu toții protecțiunea unui alt stat, la care renunță cetățenia; pe când sunt mulți evrei cari nu se bucură de vr'o altă protecțiune, *având în vedere* că nu există, nu mai există, sau nu există *încă* un stat evreu... Dar ce fel de logică este aceasta? Fiindcă evreii aceștia nu au o *protecție* de lăpădat, și fiindcă această protecție li se acordă de statul român provizoriu, până la formarea statului evreiesc, urmează de aci că dacă li s'a dat cu generositate o asemenea protecție, ei să aibă *prin aceasta* dreptul de a cere mai mult, de a cere *totul* și a dobândi astfel o situație privilegiată și superioară aceleia chiar a băștinașilor?!

S'a mai luat acuma la purtare și argumentul participării evreilor din armată la acțiunea militară a României, — par'că ar fi atârnat dela dânsii să participe sau nu! — Dar cu

După ce a primit multe lacrimi și multe săru-
[tări,

Dar în inima-mi arzătoare, dar în a mea ființă
Nimic nu potolește sublima mea dorință.
Aceste țîșnete de flori, aceste tăceri lungi, a-
[ceastă pace

Mă pătrund adânc, neîncetat, ca un venin.
De ce nu mă pot uni oare cu arzătoarea roză,
Cu parfumurile plutitoare, cu faunul care odih-
[nește

Misterios și mut, impalpabil, argintiu
În spațiul acela scund, așa de aproape, așa de-
[parte?

— Iar vântul acesta, această langoare nebună
Aceste încrucișări de parfumuri, de dorințe, de
[seminte...

— Privighitoare, ai mai văzut tu pe un alt chip
Desnădejdeea grea, și chinul pe cari le zărești,
[pe al meu?

Ah! fă-mă să mor, dacă nu mă poți face să cânt
Ca tine, cu un glas sfâșiat și plin de duioșie,
Plină de speranță, de vise, și de așteptări di-
[vine

Să cânt amoru-mi pentru lună și pentru fru-
[moasele nopți!...

Vai! pe lângă strigătele tale, plânsetele mele's
[vane...

Dar dacă sângele meu ar curge din vinele-mi
[deschise?...

Parfumuri în umbră.

În seara această fină, trăgănată și scundă
— Tristețea plouă de pe ramuri — În aerul a-
[plecat se respiră — O odoare de ascuns liliac.

Acest liliac, în dosul ulucei — Unei grădi-
nițe triste și blânde — Imprăștiie un parfum
mai tare, mai nebul — Decât toate vaniliile la
olaltă.

— Liliacule, ce în curând vei trece — Inima
ta, mai mult decât o inimă omenească — Me-
[rită s'o iubim, s'o cunoaștem — Pentru delirul
și sarcina ei.

Copăcel, al cărui sânge se consumă — De
iubire pentru văzduhul nopților frumoase —
Amant plin de oboseli divine — Culcat pe brum-
[na nesimțitoare.

Tu, care simți aprigele langori — Pătrun-
zând până în măduva-ți delicată — Și care a-
[runci până la stele — Desperarea miresmei
tale.

Tu, care cheltuiești fără folos — Atâtea elan-
nuri, atâtea jurăminte — Și lași exaltarea ta
nebulă — În voia adierelor nopții inerte,

Tu, al cărui extaz este un așa strigăt — În-
[cât privighetoearea însă-și ascultă — Suspiniul

pe care-l seamănă în drum — Parfumul tău așa
de greu, așa de chinuit,

Uite cât de mult mă aseamăn — Cu rănite-
[le-ți petale — Eu, ai cărei nervi intinși — Mă
înteapă ca tot atâtea albine!

— Ah! de ce nu vin ei, — Visătorii, în pe-
[lerinagiu — Ca niște regi magi, în astă seară
— Către tristețea mea și către acest liliac!

Ah! ce beție fără păreche — Ar găsi ei, nu
este așa, — O! liliacul meu tănuț — În parfum-
[ul tău și în tristețea mea!

Toate bărcile Orientului — Pline de roze și
de mirodenii — Lasă în aerul suav, arzător și
[moale — O brazdă mai puțin strigătoare.

Decât acea, pe care în dulcea alee — O
trage aroma inclinatului liliac — Și pe care su-
[fletul meu dezolat — O sapă în această seară
obosită!

— Acești fiori ascunși, aceste plânsete de-
[mente — Și svicnetele astea de suspine și de
vise — Și inima aceasta dulce de flori, care
[crapă, — Și aceste fericite aiurări,

Aceste lacuri de miresme prinse de ramuri
— Și frumoasa aceasta umilintă — A serei în-
[muită de voluptate — Care cere s'o folosim,

Vară! tu le vei mai vedea încă, — Tu, în
care respiră infinitul — Dar mie, cine-mi va
[povesti delirul — În ziua când trupu-mi va fi
mort?

drept cuvânt li s'a răspuns: Dacă ați făcut și voi sacrificii pentru „apărarea țării”, apoi aceasta desigur n'ați făcut-o pentru apărarea *Românilor*, cari sunt oameni destul de să se aplece singuri pe dânșii, ci ați făcut-o pentru apărarea *alor voștri*, cei opoșiți pe pământul mănăs și ospitalier al României; *atâta* le erați datori și voi părinților sau copiilor voștri rămași la adăpost în urma voastră... Deci, perfectă dreptate au acei publiciști evrei, cari deși poate din alte considerații de mai puțin bun simț, susțin totuși că nu se poate invoca participarea soldaților evrei la acțiunea militară română spre a se pretinde, ca recompensă, în schimb cetățenia pentru întreaga imigrație evreiască.

Pentru ceace omul face ca o datorie pe

care i-o impun împrejurările, el n'are să ceară nici o *recompensă*, — iar chestia cetățeniei, a „drepturilor”, sub care evreii nu mai înțeleg acum decât pe cele *politice*, se judecă și se desleagă după alte norme și criterii.

Dacă odată are să existe, ori și unde, în Palestina sau în Texas, un stat evreiesc independent, iată că și evreii din România își vor putea avea *protecția* lor, — aceia adică dintre dânșii, cari vor voi să-și conserve și pe mai departe *naționalitatea* lor evreiască; — și nu credem că vreun guvern al României ar avea ceva de zis împotriva unei asemenea-naturalizări.

Dar, întorcându-ne iarăși la noi, oare tot așa le-ar conveni guvernanților noștri ca să putem dobândi și invoca apoi, aicea, protec-

țiunea statului național român pentru noi?... Nu, desigur și cu aceasta e spus încă un cuvânt hotărâtor de deosebire. — Pentru noi nu există și nu poate exista nicăiri în lume nici un Texas. Aci suntem în țara *noastră*, nu fiindcă ne-a făcut să ne oprim, ca niște vremelnici coloniști, într-o pribegie pe care am pute-o reîncepe ori-când, ci fiindcă pământul pe care stăm e drept și necontestabilă noastră moștenire, fiindcă *aci* suntem originari și alcătuitori de țară, aci ni s'a întemeiat și a răsărit la viață neamul nostru, — iar tot ceace nu avem căci ni s'a răpit, aci și numai aci avem să revendicăm, și să dobândim cu ajutorul lui Dumnezeu și al vredniciei noastre.

AUREL VLAICU.

Funerariile lui Aurel Vlaicu.

— Inmormântarea lui Vlaicu a fost o grandioasă manifestație națională, vrednică de genialul răposat. —

— Dela trimisul nostru. —

București, 19 Sept.

Nu am pretenția de a cunoaște istoricul tuturor inmormântărilor mari, naționale, din capitala României, îndrăznesc cu toate acestea să afirm că, probabil, de când orașul lui Bucur a fost întemeiat, el nu a mai văzut o inmormântare asemănătoare. Prin participarea oficialității, ca și a tuturor organelor, corporațiilor și societăților neoficiale, prin prezența delegațiilor din Ardeal, și mai ales prin uriașa manifestație de simpatie și durere a mulțimii din Capitală, prin înmănușarea acestor factori, funerariile lui Vlaicu au fost demne de însemnătatea și geniul marelui răposat. Dacă ceva ar putea întrucâtva să ne răsplătească pentru pierderea lui Vlaicu, este măreția mută a durerii și dragostei cu care mortul a fost însoțit la groapă și manifestația de unitate, de solidaritate națională a tuturor Românilor în fața puterii tragice a morții care ne-a închegat pe toți Români în această clipă.

Această neașteptată și covârșitoare revelație de durere națională ne pare aproape o ispășire a morții lui Vlaicu. Zguduitorul jertfire de sine, ca orice jertfă adevărată, nu a rămas stearpă, căci a rodit o floare scumpă: un mare spor de conștiință națională, de încredere și de energie prin închegarea tuturor într-o singură tabără, a doliului național.

Insuș părintele lui Vlaicu, cel mai mult lovit prin moartea iubitului său Aurel, în fața unor dovezi de mișcătoare simpatie, cum de sigur nu visase, în fața Capitalei românești întregi descoperită la groapa scumpului mort, covârșit, va fi avut sentiment de iertare și împăcare a sfâșietoarei sale dureri. În fața palatului poștelor, de pe dricul militar unde se suise ca să fie mai aproape de cel mort, văzând marea imensă de capete, furnicarea lumii care năpădise piața, care cucerise scările largi ale palatului, care se cățăraseră cu primejdia vieții sus până pe coperișul palatelor și care tălăzuia în urmă ca un șarpe enorm, pierzându-se departe, la o cotitură a Căii Victoriei, biruit de asemenea vedenie, bătră-

nul primar al Bințințului, îmbrăcat în stralele sale albe, va fi uitat jalea sa și va fi înțeles că nu mai are dreptul să cârtească. Va fi priceput că dacă azi el e cel mai îndurerat din toți părinții, el poate fi cel mai mândru și fericit din toți căți poartă țundra asta curată țărănească. Va fi înțeles bătrânul că nici unui tată, țaran sau cărturar, nu i-a fost dată această mare fericire de a vedea la groapa copilului său adunat tot neamul nostru, își va fi dat seama, că dacă l'a pierdut, fiul său de aici înainte este al neamului întreg.

Pe o vreme splendidă, sub razele arzătoare ale unui soare de vară, s'a făcut Mercuri inmormântarea rămășițelor pământeste, ale aceluia care a fost Aurel Vlaicu.

Imensa mulțime de cetățeni, zecile de mii de oameni cari au inundat străzile pe unde cortegiul a trecut, și cari au urmat carul funebru până la cimitir, este dovada cea mai puternică despre iubirea de care se bucura marele nostru aviator în masele poporului.

Piața sfintului Gheorghe, str. Colței, I. C. Brătianu, Calea Victoriei și str. Carol, erau ocupate de un public așa de numeros, încât orice circulație, încetase. În balcoanele caselor, pe ferestrele lor, pe acoperișe, pe grilaje, pretutindeni se aflau sute, mii de privitori cari așteptau trecerea impozantului cortegi.

În curtea bisericii, răsbise atâta mulțime încât s'au declarat două cazuri de leșin. Autoritățile s'au văzut nevoite a interveni și a îndepărta mulțimea din această parte, deoarece altfel era imposibil să se aducă carul funebru.

Capitala nu a văzut până Mercuri o mai mare aglomerație de lume. Se poate afirma fără exagerare că la funeraliile lui Vlaicu au luat parte peste 150 de mii de oameni.

Interiorul bisericii.

Biserica Sf. Gheorghe era cernită pe de-a-tregul. În interior, în spațiul celor două aripi, au fost așezate numeroasele coroane trimise de rudele, amicii și admiratorii marelui dispărut.

Sicriul în care rămășițele pământeste ale lui

Vlaicu se odihneau pentru vecie a fost descoperit. Jerbi și buchete de flori naturale îl acopereau în întregime.

Fața lui Vlaicu se putea totuși vedea. Era palidă și vânăta. Cele dintâi semne de descompunere au început a se arăta...

Orbita ochiului stâng, este cu desăvârșire înegrită. E ochiul lovit în timpul căderii aparatului.

Asistența.

Inmormântarea a fost fixată pentru ora 4 d. a. Era ora 2 și totuși biserica era plină de lume.

Se observă dâii generali Hârjeu ministrul de război, Văleanu secretarul general al ministerului; Socec, comandantul pieței; Coandă inspectorul artileriei; Boteanu, prințul Valentin Bibescu, Z. Furnică, mare comerciant, Gh. Bărbulescu, căp. Paraschivescu comandantul parcului de aviație; Dr. Sion, sub-lt. Cantacuzino-Paşcanu, N. D. Cocea, Magnani, C. Silișteanu prietenii nedespărțiți ai nefericitului Vlaicu, Fotin Enescu, directorul băncilor populare; Octavian Tăslăuanu din partea Asociației pentru cultura și literatura română, Dr. Aurel Vlad, Voicu Nițescu directorul „Gazetei Transilvaniei”, Lazar Trităanu, asesor consistorial din Sibiu, M. Andreescu, Pr. Vasilescu Ploiești, Lt. Ștefănescu și sublocot. Popescu din aviație; Dr. Lupu, N. Murgășeanu secretar general al ministerului de finanțe, Dr. Mihai Brădiceanu din Banat, Dr. Fruma Sibiu, lt. Negrescu, N. Popa și Clinciu profesori, Ignat Mircea, P. Marinescu, dir. gimnaziului Șincai, lt. col. Bejulescu, inginer, Panait secretarul general al lucrărilor publice, Al. Cottescu, directorul general al C. F. R., N. Onciul profesor universitar, Moandini, Ion Cazacu dir. soc. „Junimea” Cernăuți, inginerul Ștefănescu etc.

La intrarea în grădina Sf. Gheorghe în fața carului mortuar, era așezat aparatul lui Vlaicu, care a fost reparat în atelierul dela Cotroceni. Aparatul era acoperit de coroane și tras de patru cai.

La orele 4 fără un sfert cu puțin înainte de începerea serviciului religios, sosește familia lui Vlaicu.

E imposibil să descriu scena sfâșietoare care s'a desfășurat când nenorocita mamă a văzut cadavruul fiului ei iubit.

Durerea acestei nefericite mame, era așa de mare încât, nimeni din biserică nu s'a putut stăpâni de a nu plânge.

Tatăl lui Vlaicu complect abătut ia loc lângă sicriul copilului său, pe care-l privește lung fără a fi în stare să rostească un cuvânt; din când în când se aude gemătul înăbușit de plâns și de durere al mamei lui Vlaicu.

Coroanele.

Cu o jumătate de oră înainte de a începe serviciul religios, coroanele din biserică sunt scoase și așezate, parte pe primul aeroplan al lui Vlaicu, care e tras de 4 cai din artilerie și pe carul de coroane.

S'au depus numeroase coroane cu inscripții duioase de dragoste și regret.

(Corespondentul Dv. în înțelegere cu d. profesor Dr. Ion Ursu, colaboratorul „Românului”, propune ca, în locul cununilor și florilor, ar fi mai bine să se înființeze, cu sumele respective, un fond numit *Fondul Aurel Vlaicu*. Destinația fondului ar fi sprijinirea școalelor din Ardeal și a altor năzuinți naționale culturale între cari și aviațiunea. Atmosfera fiind potrivită, cred că dacă un ziar sau mai multe din București ar îmbrățișa ideea, s'ar putea ridica lui Vlaicu un frumos monument, mult mai dăinuitor și mai rodnic ca unul de bronz, care și așa pare asigurat prin generositatea cetățenilor din orașul Câmpina).

Serviciul religios.

După cum fusese orânduie, la orele 4 d. a. se începe serviciul divin oficiat de arhiepiscopul Teofil Ploesteanu, vicarul mitropolitan, înconjurat de numeroși preoți și părintele Vlădescu preotul garnizoanei București. Răspunsurile au fost date de către corul bisericii Sf. Gheorghe.

După oficierea serviciului religios, arhiepiscopul Teofil rostește o scurtă și simțită cuvântare în care arată meritele defunctului.

Discursul arhiepiscopului Teofil Ploesteanu.

„...Sufletul nostru ia parte la groaznică durere. Ce putem spune de această întâmplare! Numai faptele pot vorbi. A trecut, s'a dus...

Chiar acum, când ne ducem să însoțim la ultimul locaș, ceea ce ne-a fost mai scump, mai drag, să se știe: ce desarte sunt bucuriile pe lumea aceasta. Moartea are săgeți telurice, cu cari lovește ori când. Averele noastre, frumusețea, se duc, podoabele cari rămân însă sunt cele sufletesti. Scopul vieții acesteia e datoria. Vlaicu și-a îndeplinit-o cu sfințenie.

„El n'a murit, ci doarme. Nu poate muri, are drept să trăiască, va trăi în amintirea noastră. Avem destule motive să plângem, însă ne mângâie revederea în ceruri. Icar s'a ridicat prea sus, prea aproape de soare... și a căzut. Vlaicu s'a înălțat, a căzut, dar merge la tatăl ceresc să-și ia răsplata meritată.

Numele lui Aurel Vlaicu va fi purtat din gură în gură atât cât vor fi buze ca să-l pronunțe, atât cât vor fi ochi, cari să-l plângă!...”

Discursul ministrului de război.

Scumpul meu Vlaicu,

Se cuvine să cinstim înainte de toate virtuțile ostășești, despre cari ai dat dovadă strălucită în timpul campaniei, când prin recunoașterile ce ai făcut cu aeroplanul tău ingenios, ai adus armatei neprețuite servicii.

Din ordinul Maj. Sale regelui României vin să-ți depun pe piept ordinul „Virtutea militară”. Acesta este ordinul, care se dă numai bărbaților inzeștrați cu cele mai înalte calități, cari sunt cei mai mari fii ai țării românești.

În numele armatei, care te plânge, îți aduc ultimul nostru salut, iar părinții tăi să nu piardă curajul ci să fie fericiți și mândri că au avut un fiu ca tine.

Dea Domnul Dumnezeu ca pământul ce va îngropa țărâna ta să rodească și alți fii de seamă ta, pentru mândria noastră.

Dormi în pace!

Discursul dlui Gh. Bărbulescu.

„Iată că acel ce străbătea văzduhul, ca să arate lumii întregi, de ceea ce e în stare să descopere și să desăvârșească mintea românească, iată că astăzi face să străbată și să tremure de cea mai mare durere inima unui întreg neam, ce se făcea cu numele lui Aurel Vlaicu. Și este o durere neînțeleasă și mare, fraților, pe care o simțim astăzi, pentru că mare a fost cel ce spinteca văzduhul, ducând peste mări și țări faima numelui de Român. Și cum să nu fie mare durerea ce ne-o face pierderea lui Vlaicu atunci, când un neam mare, întregul neam românesc de pretutindeni, pleacă la pământ genunchile zdrobit de durere, că cel mai îndrăzneț și cel mai iscusit aviator al său astăzi nu mai este.

Iar astăzi fraților, îl petrecem la locașul de veci, nu numai noi cei ce ne-am adunat de aproape și din depărtări în jurul lui, îl petrecem cu inima îndurerată întregul neam, marele neam românesc de 15 milioane.

Nu eu, întristată adunare, voi fi acela care să descriu durerea ce simte un neam întreg prin pierderea genialului Vlaicu... avem scriitorii noștri, avem talentele noastre, cari vor face aceasta. Eu am ținut numai ca cel ce reprezintă industria și comerțul orașului Ploesti, în apropierea căruia s'a întâmplat marea nenorocire națională, în numele Ploestiului zic am ținut să-mi iau rămas bun pentru ultima oară dela neprețitul meu prieten.

În momentele acestea de mare doliu național, o singură nădejde ne mai poate alina durerea noastră românească: nădejdea aceea că bunul Dzeu ale cărui mistere sunt nepătrunse de mintea noastră, va face ca din inzeștratul neam românesc să mai răsară alt talent, alt spirit întreprinzător ca acel ce a fost Aurel Vlaicu.

Singură această nădejde ne mai poate domoli durerea sufletelor noastre.

Noi cei ce am fost în cele dintâi momente lângă corpul încă cald, vom face ca locul unde și-a găsit stărsitul să fie însemnat printr'un monument spre vecinică amintire cu numele lui Aurel Vlaicu.

În aceste manifestări pentru scumpul dispărut părintii și cei mai de aproape ai lui Vlaicu să găsească o mângâiere.

De astăzi înainte scumpul lor Aurel nu va mai fi numai al lor, ci va fi prin moartea lui al neamului românesc. Un întreg neam îndurerat zice astăzi: „Dzeu să-l ierte și să-l odihnească”.

Discursul dlui lt-colonel Mihail.

În numele întregii armate am venit să aduc prinoșul lacrimilor noastre pentru pierderea acestui geniu al aviației române.

Timp de patru ani cât am stat împreună, caracterul său blând, bunătatea firei sale și felul său de a se purta cu lumea ni-au apropiat și ni-au făcut să-l iubim.

În timpul mobilizării — pe când abea se decretase — ni-am despărțit. Dar nu ajunsesem bine la Corabia și Vlaicu s'a repezit în sbor pe urma noastră să ne vadă. Când l-am văzut am rămas surprins...

„Nu putem să stau la București când toată armata a trecut Dunărea” — mi-a răspuns el. Atât de mare era legătura dintre Vlaicu și armata românească, încât nu mai puteau fi despărțiți.

În timpul din urmă ne vedeam foarte des, pe când lucra la aparatul tip militar, comandat de ministerul de război și am cules multe învățături din vorba lui înțeleaptă.

A fost un om, care și-a făcut datoria.

Voi, părinților, nu vă întristați, ci fiți mândri că a-ți avut un fiu pe care neamul întreg îl plânge.

În curtea bisericii.

După cuvântarea dlui locot.-col. Mihail, coșciugul a fost ridicat și scos din biserică de d.

locot. Negrescu, sublocot. Pătrașcu, locot. Negel, Magnani, Silișteanu, și doi feciori din Bintiți.

În curtea bisericii a vorbit d. L. Triteanu, asesor consistorial în Sibiu, pentru biserica română din Ardeal și Ungaria.

Discursul păr. asesor Dr. L. Triteanu.

„În glasul meu plânge neamul românesc din Ardeal. Eram adunați la Orăștie pentru serbările culturale ale „Astreii” și-l așteptam pe Vlaicu, care a sintetizat întreg complexul năzuințelor culturale și naționale ale poporului român de peste munți.

În locul său însă ne-a sosit știrea telegrafică cu vestea morții acestui al doilea Icar din mitologia greacă. A fost un Prometeu, căci în sborul său falnic a încercat să smulgă o rază de soare din ceruri pentru a o arunca în bezna întunericului nostru. În avântul său sublim însă a căzut.

Dumnezeu ne-a luat una după alta trei jertfe: Iosif, Chendi și Vlaicu. De ce a fost oare scris ca tocmai noi, cari suntem — poate — *cei mai credincioși* din toate neamurile pământului, să fim atât de crunt loviți? Sau neamul nostru trebuia să urce această Golgotă a suferințelor și să aducă cele mai mari jertfe pentru ca în schimb lor să i se dea o biruință apropiată?!

— De ce Doamne, tocmai pe noi ne cerși astfel?...

Dar iarăș ne întorcem la Sf. Scriptură și ne mângâiem gândindu-ne, că pierderea aceasta nu e decât Golgotha neamului, căreia trebuie să-i urmeze o înviere.

Noi deplângem în această clipă grea pierderea celui mai de seamă fiu al Ardealului, a celui mai bun român.

În veci pomenirea lui!

Apoi a vorbit și d. Dr. Lupu.

(Discursul dlui Dr. Lupu l'am publicat deja. N. R.)

Formarea cortegiului.

Carul mortuar militar tras de șase cai, și cu tricolorul pe el, a fost adus în fața bisericii.

Delegații regimentelor din capitală, au fost așezați în partea dreaptă a intrării în biserică.

După ce s'au rostit discursurile, sicriul în care se afla corpul neînsufletit al lui Vlaicu, a fost ridicat de mai mulți ofițeri ai școlii de aviațiune și Ligei aeriene și de mai mulți amici ai defunctului și depus în carul mortuar.

Muzica militară a început să cânte în timp ce toată lumea se descoperea. A fost un moment de jale.

Pe fetele tuturor se vedea durerea pentru pierderea lui Vlaicu.

Foarte mulți au început să plângă.

S'a format apoi cortegiul în modul următor:

În frunte o secție din reg. de escortă regală; urmează aeroplanul lui Vlaicu împodobit cu coroane și tras de 4 artileriști călări; apoi carul cu coroane; coroanele Românilor din satul natal al defunctului; apoi drapelul îndoliat a soc. de ajutor reciproc: „Floarea de aur”; soc. Carmen; soc. In. Fer și Lemn; a Ligei Naționale; a Școlii Virgiliu Popescu; a atelierelor de confecție dela Cotroceni; Soc. Dacia Traiană; Soc. Carpații; Soc. Generală a Funcționarilor Comerciali; Soc. Macedo-Română; Soc. Vlad-Tepeș; Soc. Mina și Pădurea.

Acestora urmează ofițerii cu perna de decorații, după care vine drapelul Soc. Carmen și corul acestei societăți compus din peste 100 de inși, care cântă cântece funebre. După soc. Carmen urmează trăsurile cu clerul iar apoi carul funebru.

De o parte și de alta a carului pășesc cordoane de jandarmi.

După car urmează, în primul rând părintele și fratele lui Aurel Vlaicu, în al doilea rând cei 8 flăcăi din satul natal al lui Vlaicu, apoi imediat urma un grup format de prietenii lui Vlaicu și anume: Dr. N. Lupu, Dr. N. D. Lupu, Const. Lupu, Const.

Am onoare a recomanda on. public din Arad și din provincie

Prăvălia mea de ghete, pălării și albituri

precum și totfelul de obiecte pentru modă.

Pi 1851

Mare asortiment în noutăți de toamnă.

Rog sprijinul on. public român.

cu deosebită stimă:

IOAN PINTEA, comerciant de modă p. bărbați

ARAD, str. Deák-Ferenc nr. 4. (vis-à-vis de Li-brăria diecezană)

Singura prăvălie românească în Arad.

Nedelcu, Al. Sturza, inginer G. Magnani, Silișteanu, Zaharia Bărsan, I. Giurjea-Bradul, G. Popp și inginer Ivănescu.

Acest grup era urmat de ofițerii aviatori ai „Ligei naționale aeriene” și școlii dela Cotroceni, iar după aceștia un public imens, nesfârșit, în frunte cu d. general Hârjeu ministrul de război, și toate personalitățile cari au asistat la slujba religioasă din biserică.

După cortegiul mai urmează ofițerii desemnați de ministrul de război, și anume câte 3 din fiecare unitate, în următoarea ordine: Din reg. Mihai Viteazul: d. căpitan Dumitrescu Ilie, lt. Cocea și sublt. Pantea.

Din reg. 4 Ilfov No. 21: D. căpitan Mateescu, lt. Cuni, subltii Burcoveanu și Dosicariu.

Din reg. 2 artilerie: Căp. Negură, lt. Georgescu și sublt. Săndulescu. Din reg. 10 artilerie: Ltii Popescu și Poponiu.

Din reg. 4 roșiori: Căp. Moruzi, sublt. Solacolu. Din reg. 9 roșiori: Căp. Miculescu, lt. Mariescu și sublt. Rîșanu.

Din reg. de escortă regală: Căp. Aslan, lt. Boian și lt. Cantea.

Din reg. 3 călărași: Căp. Iovian, lt. Bogdănescu sublt. Margantopol.

Din bat. 1 pionieri: Căp. Dumitrescu, lt. Popescu și sublt. Stroe.

Din bat. de cai ferate: Căp. Fornetescu, lt. Cruceanu și sublt. Rădoiu.

Din ministrul de război: Căp. Orezeanu din artilerie și lt. Ștefănescu din vânători.

În momentul când cortegiul s'a pus în mișcare, compania de geniu sub comanda dlui căp. Popovici, dela secția de aviație a dat onorurile, iar muzica reg. 6 Mihai-Viteazul, sub comanda capelmaistrului căp. Stoian, a intonat imnul lui Chopin.

În drumul spre cimitir.

Se formează apoi un convoi de proporții uriașe care pornește pe str. Colței, I. C. Brătianu, Vienei, și intră în calea Victoriei, în dreptul palatului regal, unde mulțimea imensă care aștepta face trecerea cortegiului aproape imposibilă. Poliția și jandarmii cu greu mențin ordinea. Toate chipurile sunt plânse.

În tot timpul oficerii serviciului divin la Sf. Gheorghe, în parcursul cortegiului pe strade și până la coborârea în mormânt a lui Vlaicu, cinci aeroplane au făcut evoluții deasupra capitalei.

Erau dnii căp. Andrei Popovici și locot. Negrescu pilotând câte un „Coandă-Bristol”; locot. Protopopescu pe un „Farman”. Celelalte două erau pilotate de dnii locot. Capșa și soldat Poly Vacas.

D. locotenent Capșa, având ca pasager pe d. locot. Șerban Cantacuzino, au aruncat din aeroplanelor jerbe de flori, cari au căzut foarte aproape de carul mortuar.

În timpul acesta, cortegiul, ajunsese în dreptul palatului Poștelor și telegrafului, unde se aflau deasemenea mii de oameni pe treptele palatului.

Pe automobilul mortului un flăcău duce o cunună, pe când vărul mortului, d. Miron face pe șoferul.

În fața palatului poștelor.

Aci cortegiul s'a oprit. Au ținut discursuri dnii Dr. Nicolau, din partea „Soc. macedo-române”, Dr. I. Ursu prof. universitar și Dr. Aurel Vlad în numele partidului național român din Ungaria și Ardeal.

(Discursul dlui Nicolau l'am publicat deja în întregime, iar al dlui Dr. Vlad în rezumat numai).

Discursul dlui Dr. I. Ursu.

Pământul robit de veacuri al îndureratului Ardeal a născut un om, care s'a ridicat în mod brusc dintre cei de jos și asupriți la înalțimile, în cari numai puțini sunt destinați să ajungă.

Așa l'am privit plugarii din Ardeal, pe copilul care s'a ridicat din mijlocul lor, după ce l'am

văzut sburând pe câmpia libertății dela Blai, unde răsunase la 1848 strigătele de libertate; așa l'am privit și noi prietenii și camarazii lui de muncă pentru înălțarea neamului nostru la situația care o merită, după munca, suferința, numele și originea lui strălucită; așa înțelese și el viața încă din vremurile când ne făceam împreună studiile în Germania.

Și că poporul l'a înțeles, o dovedesc lacrimile celor mulți și necunoscuți, cari picurau discret la auzirea dureroasei catastrofe, o dovedește pelerinajul atât necunoscuți la biserică, o dovedesc lacrimile d-voastră a celor, cari v'ați grăbit să aduceți ultimul prinos acestui mare prinț al văzduhului.

Am avut durerea să-l vedem smuls tocmai în momentul când se pregătea să treacă munții, ca să ducă fraților oropșiți de acolo, adunați la serbătoare, nu solia complectă a libertății, ci tărie și nădejde în viitor, oțelire pentru luptă și credință în biruința apropiată.

Și cei veșnic loviți de soartă au fost osândiți să soarbă și durerea aceasta: să vadă pe ingerul lor căzut tocmai în momentul când se pregătea să treacă Carpații, ca să-i întărească în luptă.

El s'a dus, dar visul lui rămâne neadormit printre noi și Liga Culturală, în numele căreia vorbesc, nu va găsi prinos mai bun pentru memoria lui decât muncind în direcția visului acestuia, care-i al neamului, al mulțimii adunate aci.

În timpul ce oratorii vorbesc, două aeroplane, d. Capșa și d. căp. Popovici zboară deasupra cortegiului în cotituri largi, încete, maiestose, funebre pare că și ele.

— *Tine-i, Doamne, pe ei* — suspină mama lui Vlaicu — *să fie plătiți cu al meu.*

La cimitir.

Cortegiul a parcurs, apoi, străzile Carol, Rahovei, 11 Iunie, până la cimitirul Belu. În fața cimitirului se aflau adunați mii de oameni, cari așteptau sosirea cortegiului.

Sicriul a fost ridicat de mai mulți ofițeri aviatori și purtat pe umeri până la locul de veci, unde arhiereul Teofil Ploesteanu, a oficiat un serviciu religios.

După serviciul religios au rostit cuvântări dnii O. Tăslăuanu în numele „Asociațiunii” și Dr. V. Nițescu, în numele presei din Ardeal și Ungaria.

Discursul dlui Dr. V. Nițescu.

Jalnic neam românesc!

Mă adresez cu aceste cuvinte, fiindcă aici nu e vorba de o înmormântare obișnuită, nu e vorba de mortul unei familii ori al unei comune, ci e vorba de mortul neamului românesc. Aici el este întreg acest neam și jalea pentru el e a României libere, ca și a Ardealului și țării ungurești și Basarabiei îl plânge pe Aurel Vlaicu.

Eu viu trimis de presa de peste munți. Viu din țara codrilor de braud, din țara celor trei milioane și jumătate de frați robiți. ...Viu să aduc prinosul presei de peste munți. Această presă, pe care o fac mucenicii condeului, martirii cu spectrul tennitei în spate, a fost cea dintâi care a înțeles sublimul plan al lui Vlaicu. Ea l-a încurajat, idealistă cum e, a dat tot ajutorul idealistului Vlaicu, ca acesta să-și desăvârșească opera. Lumea din țară se purta cu neîncredere față de planurile lui Vlaicu. Când însă acesta a încercat pe pasărea sa măiastră și-a pornit să cucerească văzduhul, să rupă gloria din soare și să se scalde în lumea eterică a văzduhului, nepăsarea de până atunci s'a schimbat deodată într-un sentiment de evlavie. Iar astăzi Vlaicu e idolul României întregi. Acesta vine să-și plece genunchii la mormântul lui și să se roage ca unui sfânt...

Eram în toiul grandioaselor serbări dela Oră-

știe. Un sentiment de înălțătoare mândrie ne stăpânea. Știam că Vlaicu are să treacă Carpații cu aeroplanul său și să vie la Orăștie. Înfiorarea acestui sentiment sublim avea să facă din serbările dela Orăștie cea mai strălucită manifestație a României. Ne pregăteam deja să trimitem această veste în toate părțile.

Dar grozav! Deja în prima zi a serbarilor ne vine solia care ne vestește cea mai grozavă tragedie. Vlaicu căzuse trăsniț la poalele Carpaților. Și sărutarea pe care i-a dat-o moartea în fața munților superbi și îndărătnici a cutremurat toată frunza codrilor și jalea s'a așternut ca plumbul peste sufletele noastre. În locul soarelui, care avea să vestească cea mai înălțătoare glorie: împreunarea și unitatea sufletului românesc, a trebuit să trimitem vestea grozavei tragedii... Astăzi tot Ardealul jalește. E doliu în toate colibe, cei din frunte ca și cei de jos plâng pe eroul care simbolizează cel mai înalt și mai sublim ideal, după care însetăm de veacuri. Noi am rămas tot robi gliei blăstămate...

Din această glie, din pământul dela Bintiți, udat de atâtea lacrimi și îndoliat de atâtea jale, iată aducem o fărâmitură. O punem aici alături de sicriul lui Vlaicu, o amestecăm cu pământul liber și jurăm, că nu ne vom lăsa până când din amestecul acesta de pământ, din țărina asta sfântă nu se va renaște eroul, nu va veni Făt frumosul, care... să ne dea prilejul de a serba cea mai grandioasă serbare a româniei...

Presă de peste munți își ia prin glasul meu rămas bun dela tine scumpul nostru tovarăș de gânduri. Ea nu te va uita niciodată și în coloarele ei îți va ridica monument neperitor mai tare decât metalul.

Mergi liniștit spre culmile, după cari ai însetat viața ta întreagă. Acolo te așteaptă nemurirea, pe care așa de mult o meriți”.

*

Terminând d. Nițescu, asistenta a fost cuprinsă de o jale atât de sfâșietoare, încât cei cari au mai voit să rostească câteva cuvinte de rămas bun, n'au mai fost în stare să scoată măcar un singur cuvânt. Plânsul încetase glasul tuturor...

În sunetul solemn al imnului „Deșteaptă-te Române”, intonat de orchestra militară sicriul a fost scoborit domol în mormânt.

În noaptea luminată de lună din acest imn se desprindea glasul suprem al renașterii, al învierii...

Presă din Bucovina și moartea lui Vlaicu.

„Gazeta Mazililor și Răzeșilor” ce apare în Cernăuți scrie:

„S'a stins în floarea vârstei, în calea ce-l ducea spre un ideal măreț, spre o isbândă care nu mai era numai a lui ci a neamului românesc întreg, mândru de avântul și faima unui genial fiu al său. S'a stins pe drumul ce-l ducea spre patria sa, Ardealul, pentru a lua parte la o serbătoare culturală la Orăștie. Toată suflarea românească e adânc măhnită de pierderea ce o îndură, de soarta tristă a soimului ce avea atâtea îndrăzneală și atâtea iscusință! Am avut și noi, Bucovinenii, norocul să admirăm minunatele sboruri ale lui Vlaicu, l-am cunoscut, l-am iubit, și gândul nostru îl petrecea pretutindeni unde geniul său câștiga o nouă biruință. Și de aceea durerea noastră e cu atât mai mare, ne sguđuie mai adânc, și înțelegem mai clar cât pierdem noi toți, săraci și nenorociți cum suntem, prin pierderea fără vreme a unuia din cei mai aleși dintre noi. Nu-l vom uita, îl vom iubi și admira ca pe un martir, care a dat probă de cea mai curată năzuință spre ideal, și ne-a dat învățătura că, în acest drum, în această năzuință, fri-

Atelier modern pentru curățirea hainelor.

Curățire modernă și foarte frumoasă a hainelor de sadă, batist, eponge, pânză etc.

Se primește spre curățire și călcare haine de bărbați.

— Vopsire modernă de haine în culori la modă. —

Knapp Sándor, Arad

Institut de vopsitorie, curățire chimică și spălarea cu aburi a albiturilor.

Local de primire: colțul străzii Weltzer János, vis-à-vis de posta principală. Stabilimentul: str. Magyar-utca nr. 26. — Comenzile din provincie se execută prompt și conștințios. Ka 1247

ca pentru viața noastră, pentru binele nostru particular, trebuie să dispară, în vederea țintei ce o urmărim, nu atât pentru noi, cât pentru neamul întreg...”

Jalea neamului.

Blaj. — Blajul în semn de doliu a arborat pe localul casei steagul negru, a adresat o telegramă ziarului „Seara” din București, iar Marti, la orele 4 p. m., clopotele mănăstirii au început cântecul de jale și tânguire, au început a vui prelung, — par’că anume glasul de aramă suna mai duios și mai plângător după cel, pe care-l duceau la locuința de veci. Au vuit clopotele mănăstirii o jumătate de ceas, iar pe stradă apăreau fețe îngrijorate și o tăcere mută, fără nime domnea în suflute... numai vuietul de jale al clopotelor stăpâna văzduhul din jurul bisericii, văzduh străbătut în 1911 de marele mort. Iar *Miercuri dimineața, la orele 6 jum., în fața unui mare public îndurerat s’a oficiat un parastas pentru odihna sufletului eroului, afară în liber, pe Câmpul libertății, pe locul acela sfânt al istoriei noastre, unde s’o desrobă de două ori acest neam nobil de oameni, odată în 1848, desrobirea politică, a doua în 1911, desrobirea genială a biruinței talentului lui Vlaicu, feciorul de țaran de lângă Orăștie, meșterul iscoditor și netemutul îmblânzitor al aerului. În sunet de clopote, cu flamurile cernite, a pornit convoiul din fațada catedralei către Câmpul libertății, unde sub cerul limpede a diminetei, în bătaia soarelui, s’au cântat rugăciunile evlavioase, cerându-se dela Dumnezeu, prin glasurile dd. I. F. Negruț, N. Solomon și A. C. Domșa, preoții slujitori, odihnă, liniște și iertare de păcate pentru mortul neamului. Apoi când rugăciunile s’au isprăvit, glasul înădușit de durere al Drului Iuliu Maniu, se înalță în o puternică vorbire de pomenire asupra amintirii lui A. Vlaicu. „Vlaicule dragă... a terminat oratorul, când vei ajunge înaintea Celui Atotputernic, roagă-l să trimită schinteile sale cele dumnezeiești peste țiii neamului acestuia, ca opera măreată începută de tine să o poată duce în îndeplinire, iar tu, neuitat erou și martir odihnește în pacea!”*

(„Unirea”)

Orăștie. — Miercuri, la orele 5 d. a., timpul înmormântării scumpului nostru mort Aurel Vlaicu, s’au tras în Orăștie la toate bisericile: românești, maghiare și săsești, clopotele timp de jumătate de oră, — ca un glas tânguitor al credincioșilor acestui oraș, pentru sufletul celui ce în acest timp își făcea în București calea spre gura de pământ ce sta deschisă ca să ni-l înghită...

A fost un cias nespuse de înduioșetor, când în tot orașul au pornit de-odată a suna clopotele la toate bisericile! Biserica săsească a dat cea dintâi lovitură de clopote, urmându-o cea papi-stașă maghiară, cele românești și cea ev. ref. maghiară. Căci aici toți l’au avut drag, și toți au vărsat o lacrimă pentru el... (Lib.)

Lugoj. — Știrea despre tragicul sfârșit al șoimului nostru a ajuns la Lugoj Duminecă înainte de amiază, sguindu suflutele tuturor cetățenilor acestui oraș, dar mai ales ale noastre, ale fraților lui atât de fără de noroc. Se știe că Aurel Vlaicu a absolvat chiar în Lugoj unul din cele mai superbe sboruri ale sale întretăind văzduhurile în cele mai îndrăznețe virajuri trei sferturi de oră deasupra câmpului libertății de aici, deasupra orașului și a satelor dimprejur. Nu se poate descrie însuflețirea ce a produs-o în publicul românesc și străin acel sbor minunat. De aceea e atât de generală aici jalea după Vlaicu căreia i s’a dat expresie și i se dă mereu în convorbiri private și în ziaristică. Cât va exista acel câmp de unde a pornit în înălțimi Vlaicu și de câte ori se va trece peste, sau pe lângă el, de atâtea ori va suspina sufletul ori căruia dintre noi nemângăiat. N’au fost ochi cari să nu lăcrimeze și suflute, cari să nu simtă săgetări de mare și neasemănată durere, când Marti și Miercuri d. a. la ora 4 a îngropării sale aceeaș oră, când saluta Vlaicu de pe aripile vulturului său turnurile bisericilor noastre românești, din aceste se revărsa în unde pline de jale glasul clopotelor trase prelung, de par’că

nu mai voiau să înceteze, de mâine studentilor noștri universitari, aranjatorii de odinioară a sborurilor sale și admiratorii entuziaști, acum prieteni neconsolați ai legendarului erou. În acelaș timp s’au auzit până la Lugoj glasul clopotelor din satele învecinate și bubuituri puternice de treasuri. Intru cinstirea deamă a memoriei celui atât de jelit se va celebra Duminecă, în 21 Septembrie n. în biserica gr. or. română din Lugoj după sfânta liturgie parastas la care se va rosti o cuvântare și va cânta corul lui Vidu. După parastas ședință solemnă. („Drap.”)

Dalboșet. — La dorința poporului întristat de aici în semn de adăncă jale am arborat steagul negru pe turnul bisericii și s’au tras clopotele toată ziua. La auzul lor sinistru, fior de durere ne trece prin suflet și lacrimile curg și nu putem rezista oftatului ieșit din suflet, căci din inima noastră s’a smuls atât de timpuriu, atât de neașteptat partea cea mai aleasă, cea mai scumpă. Il jelim, îl plângem. Cui să condolăm? Prea mult încercatului și oropsitului nostru neam îi condolăm.

Spre mângăierea poporului ne pregătim a face și un parastas solemn pentru Vlaicu al nostru, căci el al nostru a fost și va fi în veci.

Dalboșet, 18 Septembrie 1913.

Ilie Imbrescu, preot și parohienii mei.

Vaslui. — Ieri pământul a primit în sânul său pe Vlaicu nostru cel dulce. În genunchi și cu lacrimi în ochi am privit, cum țărâna ni-l fură. Trimitem și noi îndureratei familii și întregului nostru neam de peste Carpați expresia nemărginitei noastre dureri. Sărmanii părinți, deie-le Cel puternic mângăiere.

Un țaran Vășliuan.

Oena Sibiiului. — Cu suflutele îndurerate deplângem și noi moartea neuitatului nostru Aurel Vlaicu.

Românii din Oena.

Saravale. — Românii saravăleni înduioșați până la lacrimi pentru pierderea marelui nostru aviator Vlaicu se asociază doliului național, iar astăzi, când li s’a confirmat tristul adevăr, că falcicul nostru șoim național nu mai este între cei vii, dat-au expresiune adânc simțitei lor dureri printr’un întreit cor tânguitor al armonioaselor lor campane bisericiești, oftând cu toții: eternă-i fie amintirea. „Pomeni-vom numele lui întru tot neamul și neamul”.

Simion Andru învățător, Pavel Soceriu învățător, Ionică Matei cantor bisericesc, Vasile Chita comerciant român, Ștefan Balaban, econom.

Aviz. Aduc la cunoștința tuturor celor interesați, că decretându-se din partea ziarului „Românul” doliu de 14 zile pentru pierderea neașteptată a primului și energicului aviator român, mult regretatul Aurel Vlaicu, teatrul și petrecerea de joc proiectate a se aranja în ziua de 1 Octombrie st. n. cu ocaziunea adunării generale a reuniunii noastre învățătoresci, nu se vor ține, ci ne vom mărgini simplu numai la rezolvarea afacerilor oficiale ale Reuniunii.

Beiuș, la 19 Septembrie 1913.

Ioan Roșu, președinte.

Invitare. Duminecă în 15 (28) Septembrie a. c. la orele 11 a. m. se va oficia în biserica română gr. or. din Ilia-Murășană un parastas pentru vecinica odihnă a sufletului iubitului și neuitatului aviator Aurel Vlaicu, la care va oficia toată preoțimea română din acest tract.

La acest parastas se invită toată suflarea românească din loc și din jur.

Ilia-Murășană, la 6 (19) Sept. 1913.

Z. Murășanu, protopresbiter.

Năsăud. — Asociindu-ne durerii familiei și jalei naționale exprim în numele Românilor din Năsăud și vicariatul Rodnei cele mai simțite condolente pentru ireparabila pierdere și tragicul sfârșit al șoimului Ardealului nostru, al ingeniosului inventator aviator Aurel Vlaicu. În ziua înmormântării s’au tras clopotele, iar Duminecă

se va oficia parastas pentru odihna sufletului lui Aurel. Să ne rugăm pentru el!

Halita, vicar.

Mezőzáh. — Am avut o mândrie, nu mai este. Ne asociem la durerea părinților și plângem pierderea lui Vlaicu întregul neam românesc.

(Iscălituri indescifrabile).

Pui. — Sărutăm cu pietate mâna acelei mame, care a dat neamului pe genialul Aurel.

Șerban, învățător. Valeriu Bora, teolog. Nicolae Stoica, teolog.

O regretabilă greșeală de tipar.

Suntem cu insistență rugați să rectificăm la acest loc o regretabilă greșeală. În telegrama de condolență, ce ni s’a trimis din Carlsbad, s’a tipărit numele trimițătorilor astfel: Maior Burdea, Veturia și Ioan Muntean. Nu era însă vorba de maiorul Burdea, ci numele adevărat era maior Banda. Domnul maior Banda e foarte supărat că i s’a schimonosit numele în numele odios de Burdea.

Rectificăm.

Români fără obraz.

Și acum, când un neam întreg plânge pe unul dintre cei mai mari fii ai săi, nu putem fi cruțați de nerușinarea unor rățăciți, cari și în aceste momente de cea mai creștinească pietate țin să demonstreze cu sentimentele lor antiromânești. Așa ni se scrie, că în Murășosorheiu tinerimea a cerut să se tragă clopotele bisericești unite de acolo pentru Aurel Vlaicu. Dar nemernicul protopop de Hajdudorogh Nyisztor Gyula nu i-a lăsat.

Tot astfel ni se anunță, că în Costei, unde sunt 3 preoți, asemenea s’a desconsiderat dorința poporului și nu s’au tras clopotele.

Ierte-i Dumnezeu pe acești păcătoși, că nu știu ce fac. Că de-ar ști, nici Dumnezeu nu i-ar ierta.

Poezii la moartea lui Aurel Vlaicu.

Ni se trimite la redacție din toate părțile mulțime de poezii, cari toate plâng moartea șoimului dispărut pentru vecie din mijlocul nostru. Ar trebui să umplem ziarul numai cu acestea poezii, dacă le-am publica pe toate. Autorii lor să ne ierte deci, că nu le putem da în tipar, le păstrăm însă pe toate între documentele acestui mare doliu național, pe cari le-am așezat în arhivul nostru ca prețios material al istoriei noastre.

Din șirul lung al acestor poezii dăm totuși pe aceea a fratelui Ioan Banu, cojocar din Iertof (în Bănat):

Plângi popor nenorocit!

(La moartea lui Vlaicu.)

Rămas-am bătuți de vânt
Cu inima suspinând.
Rămas-am bătuți de soarte
Și loviți de-o crudă moarte.
Rămas-am cuprinși de dor
După-al nostru sburător,
După Vlaicu cel cuminte,
Ce-a făcut neamului cinst.

Lăsat-a părinți cu jale
Și pe frați cu inimi rele,
Lăsat-a maică iubită
Cu inima împetrită
Și pe neamul românesc
L-a lăsat neîmpăcat
De dorul cel așteptat.

Vrut-ai frate ca să sbori,
Să vii la frați și surori,
Dintr’o țară ’n ceialaltă
Unde frații tăi te-așteaptă
Și să le faci bucurie
Celor străși la Orăștie,
Căzând în mijlocul lor
Ca o pasere din sbor.

Vrut-ai și tu ca să vii
Cu ai neamului scumpi fii
La cea mare adunare
La a fraților chemare,
Pentru binele obștesc
Al neamului românesc.

Dumnezeu nu te-a lăsat
Să ajungi unde-ai plecat,
Ci în certuri te-a chemat,
Iar noi cu toți te dorim
Și până 'n veci te jelim
Și în loc de cunună
Îți rămânem cu credință
Că în veci nu vom uita,
Cu toți pomenirea ta
Și dorul tău cel demult
Îl păstrăm ca un salut
Iară familiei tale
Cuprinsă de-atâta jale
Li trimitem condolență
A noastră mare credință.

Și rugăm pe Dumnezeu
Ca de sus din cerul său
Să le trimeată-al său dar
Ca să-și uite de amar,
Să le dea ajutor,
Ca să își uite de dor.

Plângi popor nenorocit,
Plângi că Vlaicu a murit!

Ioan Banu, cojocar.

Aurel Vlaicu.

București, 19 Sept.

Imbrăce-se natura toată în dolii; apună soarele și pentru totdeauna, stingă-se orice lumină, potop de noapte să se întindă la noi, și pretutindeni, înclină-și haosul, aripa, căci acela ce a stăpânit aerul cu geniala sa invențiune, marele cuceritor al înălțimilor, întreprindul aviator, care ne-a dus faima și aiurea, Aurel Vlaicu, a murit!

A murit, strivit sub sfărâmurile aeroplanului său iubit, prăbușindu-se într-o îmbătătoare imbrățișare, din înălțimile albastre și senine, pe cari le-a stăpânit, acela care n'a pregetat o clipă și n'a fost o clipă stăpânit de când călătorește în lumea norilor de vulgara și desgustătoare frică pentru zilele sale atât de neprețuite nouă, Românilor, ci planând în falnică sburătoarele uriașe, în aerul eteric, la înălțimi periculoase, când toată clădirea cea de oțel părea un punct de jos, luptându-se ca un vrednic erou cu primejdiile toate, a voit să dea iubitei sale patrii gloria aviației pe care, grație lui o stăpânește, întreagă, astăzi!

Vulturul uriaș, împărățind universul, a căzut, rănit, în prăpastie, căci o aripă uriașă și falnică și-a pierdut sensul și ca un plumb, greoi, fără viață, a satisfăcut fatala lege a gravității, și aviatorul, aspirând, în frenezia unei morți de atâtea ori disprețuită și umilită, cu tot sufletul, aerul, pentru cea din urmă oră fără să o știe și cu mâna pe cârma care l'a plimbat, spre gloria sa și a noastră a tuturor n'a părăsit-o până în cea din urmă, sinistră și fatală clipă, când s'a sfârșit!

A murit acela, care, modest, nesocotit la început, acela pe care încurajarea și sollicitudinea oficială nu l'a cunoscut, pătruns totuși de iubire de neam și încrezător în pasărea sa de oțel, a dăruit cu prodigialitate țării sale pe care a iubit-o mai presus de orice, mai presus decât pasărea sa, viața sa însăși. — căci Vlaicu n'a fost un egoist ordinar, — comoara neprețuită a invenției sale!

A murit cu spor de viață în el, a murit cu mult înainte de vreme, de o grozavă moarte, acela care s'a ridicat mai presus de orice putere omenească, atât de neputincioasă față de întreprida sa cucerire a aerului!

A murit acela care ar mai fi putut mult încă să mai trăiască spre fericirea noastră, acela care în viață, din primejdie și-a făcut o plăcere și din această periculoasă plăcere o onoare pentru noi! A murit sub sfărâmurile pasărei sale de oțel, iubită, căreia i-a dat prea multă libertate în înălțimi, și nu ca să uimească, căci după vanitatea banală și universală n'a alergat Vlaicu în toată viața sa, și nu ca să-și capete dreptul la onoruri rentabile pe cari le-ar fi refuzat, de sigur, dacă i-ar fi fost acordate, — căci pe Vlaicu îl știm ce suflet avea, — căci moare sărac și onest ci ca să înzestreze țara sa cu renumele aviației și oricând să poată sta cu mândrie alături de victoria cuceririi aerului din alte părți ale lumii! Visul său s'a împlinit! E o moarte însă, din cale afară de tristă, de sfâșietoare, o moarte feroasă, și eșită din minti!

Și pentru noi e atât de imensă moarta aceasta, atâta gol lasă în urma ei, încât se pare că întreaga clădire omenească s'a năruit și a rămas pustie!

Vlaicu cel dulce, cel iubitor, curajos și patriot, a privit din înălțimile grozave locul său natal, — de sigur, — căci pe acolo își îndreptase pasărea-i călătoare, și suindu-se, și planând în văzduh, și-a umplut inima sa mare și sfântă cu iubirea de neam întregită, pitit pe tronul aparatului său, cu ochii visători și mezei, de sigur, a privit peste culme de Carpați colțul unde-s părinții săi, și a avut un sentiment mare îndușetor de înfrățire a ținuturilor românești atât de dureros și vitreg despărțite de stăpânirea străină.

Din înălțimi cu inima îmbalsămată de o fericire fără seamă pe care o simțea, ca niciodată poate, atât de întinsă și de fermecătoare, Vlaicu a privit o singură Românie, mare, înfrățită ca la ceasul cel mare al desrobirii și a unui singur neam!

Și pentru cea din urmă oară, vai! sublimul aviator român, a văzut aceste toate, și moartea i-a sechestrat pentru totdeauna, sub pleoapele închise, marea priveliște și în suflet i-a rănit această simțire sfântă!

Din sboru-i falnic l'a pândit, nevăzută, moartea, și când, ca o pasăre ce roade aerul, scoborând iute de-ți ia ochii, să se adape la un isvor ascuns într'un zăvoi inverzit și răcoros, o clipă de neprevădute, stăpânită însă de feroasa fatalitate a morții, s'a lăsat greoaie, amețită într-o vertiginoasă prăbușire și... s'a sfârșit.

Moartea lui Vlaicu!

Plângi Românie pe cel mai distins și neasemuit dintre fiii tăi, plângi cu lacrimi de sinceră și surdă durere, pe acel din fiii tăi care te-a iubit cu adevărat, mai presus de orice și care ți-a dat, pentru inensa lui iubire jerfa însăși a victoriei sale pe care ți-a închinat-o toată și n'a pretuit-o înaintea ta!

Moartea lui Aurel Vlaicu va desăvârși o minune mare de comun sentiment, unind lacrimile românești de pretutindeni, ca în visul său mareț și prețuiește cu adevărat pe acel care s'a sfârșit de o moarte atât de grozavă, la datoria sa, pentru a te ridica pe tine și a-ți purta haina la înălțimi vertiginoase, pe care le-a stăpânit în numele tău slăvit!

Plângi țară îndoliată căci ai, din belșug, ce plânge, pe un oștaş al gloriei tale, care s'a luptat, cu ostile înălțimilor, stăpânindu-le, ca să-ți aducă, în goana vertiginoasă și năvalnică, dreptul de a te mândri! Plângi, Românie pe fiul tău cel dulce, cel iubitor din cale afară, și-l slăvește în amintire, căci cu drept el poate trece de acum ca un sfânt martir, și din această dureroasă și pioasă amintire fă-ți un cult pe care să-i slujești cu evlavie eternilor părerii de rău.

Aurel Vlaicu după ce te-a salutat, iubită patrie, din înălțimi stăpânite numai de el poate, aici, la tine, s'a aruncat în brațele morții care l'a înlăntuit cu brațe fiore și ucigătoare!

Dormi, celestule călător, dormi în pace, căci datoria ți-ai făcut-o!
Petru T. Găde.

Cronica politică.

Arad, 20 Septembrie.

Iarăș pactul Românilor cu guvernul. Ziarele ungurești nu vreau să înceteze cu desvălirile (!) lor referitoare la pactările partidului național român cu guvernul. Se vede, că câțiva Români, cari sufer de mania politicianismului și ar voi să fie cu ori ce preț remarcăți de opinia publică a Ungurilor, nu se pot paciența și bucuroși că stă cineva cu dânsii de vorbă, ametesc capul Ungurilor cu informațiile (!) lor „competente”.

Cețim în numărul de azi al ziarului „Világ” din Budapesta sub titlul „A románok” un nou articol despre faimoasele pactări cu guvernul. Informatorul (știm că este neastâmpăratul domn Dr. Emil Babeș) imbată pe bieții Unguri cu un ghiveci într'adevăr variat și se face că știe toate cele văzute și nevăzute în tainele politicii românești. Cu aerul atotștiutorului d. Dr. Babeș prezintă pactul ca încheiat deja. El spune verbal: „Incheierea pactului e chestie de scurt timp. Acestei alianțe ofensive și defensive îi stau în cale din partea Ungurilor elementele șoviniste, din partea Românilor ultraiștii fanatici. Norocul e însă, că aceștia în ambele părți și-au pierdut terenul”.

Spre a pune capăt odată tuturor fantaziilor izvorite din mângâierea unor semperloquenți am cerut și am primit autorizația a declara, că toate șvonurile despre pertractări de împăciuire între guvernul ungar și partidul național român sunt absolut lipsite de ori ce temei. Reprezentanții autorizați ai partidului național român au interupt ori ce comunicare cu contele Ștefan Tisza și cu bărbății de încredere ai acestuia. Partidul național român e în absolută libertate a acțiunii sale și în curind se va dovedi, că acest partid se alină în cea mai aprigă luptă politică față de contele Ștefan Tisza și guvernul său.

O convenție militară secretă între monarhia austro-ungară și Bulgaria împotriva României? Ni se anunță din București: „Adevărul” aduce în numărul său de azi următoarea știre senzațională: La locurile competente se afirmă că regele Carol și guvernul român s'au convins încă cu câteva zile înainte de a ordona mobilizarea, că între Bulgaria și monarhia austro-ungară există o convenție militară secretă în sensul căreia Bulgaria se obligă a trimite 200.000 de soldați la granița Dobrogei să ocupe acest teritoriu românesc, în vreme ce armata monarhiei ar ocupa Moldova. Se afirmă că regele României nu numai că cunoaște textul acestei convenții, ci ar fi chiar în posesiunea unei hărți a statului major bulgar, pe care e desemnată ocuparea Moldovei și a Dobrogei.

Viitoarea politică externă a României. Ziarul vienez „Reichspost” într'o corespondență din Petersburg asupra perspectivelor politice externe rusești scrie următoarele:

„In privința României, lumea din Petersburg are speranțe frumoase. Cercurile politice din Petersburg afirmă că ar exista dovezi că România va face o politică potrivnică triplei alianțe. Aceste dovezi încep cu punerea la cale a logodnei prințului Carol cu o mare ducesă rusă.

Oamenii bine orientați sunt însă convinși, că atâta timp cât bătrânul rege Carol va conduce destinele țării, România va rămâne credincioasă

Fabrică de
granit, sye-
nit industrie
de marmora
ciselare de
peatră a lui

IOSIEF NAGY
Brașov, str. Fântânei nr. 50.

Filiale:
în Székelyudvarhely și în Sighișoara.

Primește și execută orișice fel de lucrări la clădiri monumentale, mausoleuri în orice fel de stil. Liferă rează marmurașă pentru mobilaturi. În urma modelului aranjament de fabricație, prețuri ieftine. Liferă pe lângă garanță și obiecte singuratic, cu prețuri convenabile. Din depozitul meu bogat de monumente, în care efectuează vinderi în mare și mic, liferez colegilor de branșă și obiecte singuratic în prețul de fabrică. Na 869

triplei alianțe, rezistând atățărilor interne împotriva Austriei pe chestiunea fraților subjugăți din Transilvania.

Regele Carol e considerat însă și ca prietenul Rusiei, de a cărei familie domnitoare e legat prin legături de rudenie. Bunica viitorului ginere al țării este fiica țarului Alexandru al II-lea.

Acest anunț nu trebuie uitat cu prilejul vizitei principelui Ferdinand și Carol în Livadia unde vor fi oaspeții țării.

Ziarul italian „Corriere della Sera” din Milano, reproducând interviul ziarului „Neue Freie Presse” cu cont. Forgách, adaugă următoarele:

De acum înainte Austro-Ungaria nu se va putea servi după voe de România care-și reaminteste acum și de Românii din Transilvania și Bucovina după cum își reamintesc Sârbii din regat de cei din Austro-Ungaria.

România nu se mai poate mări decât pe socoteala Austro-Ungariei.

Politica pacifică a României va putea depinde de politica pacifică a Austro-Ungariei însă dacă Austro-Ungaria se va găsi în strâmtoare, România va merge cu cine-i va oferi ceva și nu cu cine ar vrea să se servească de ea fără a-i îndeplini idealul unirei Românilor din Transilvania și Bucovina cu cei din regatul liber.

Credința diplomaților austriaci despre o apropiere intimă între Austro-Ungaria și România e deci falsă”.

Contele Berchtold în audiență la moștenitorul de tron. După cum se anunță din Viena ministrul de externe, contele Berchtold a fost primit ieri într-o audiență mai lungă la moștenitorul de tron arhiducele Francisc Ferdinand.

Despre cursul audienței încă nu s'a dat nimic în publicitate, se crede însă, că ea e în strânsă legătură cu sesiunea delegațiilor.

Un nou partid croat. — Consiliu de miniștri. Fostul ban al Croației baronul Rauch, îndată după suspendarea constituției croate a pornit o acțiune pentru formarea unui nou partid politic cu program unionist. Paralel cu acțiunea baronului Rauch s'a pornit însă în Croația și o mișcare agrară, care a fost provocată de sărăcirea îngrijitoare și de emigrarea enormă a populației croate. Baronul Rauch a întrebuit această mișcare pentru promovarea înființării noului partid unionist excluzând din programul său chestiunile de drept public și fixând ca scop al noului partid numai rezolvirea problemelor economice-politice. După cum se anunță baronul Rauch și-a câștigat astfel mai mulți aderenți cu influență în Croația. Împreună cu aceștia el speră că la alegerea de deputați pentru saborul croat, care alege — după cum se afirmă — se va ordona în viitorul cel mai apropiat, va putea câștiga pentru programul său agrar și masele populației croate.

Acțiunea baronului Rauch, de sine înțeles, e sprijinită și de primul ministru contele Tisza care astfel speră a slăbi partidele naționaliste din Croația și a avea un sprijin în noul partid croat în restabilirea stărilor constituționale în Croația. Astfel acum în vederea iminentei rezolviri a crizei croate, contele Tisza l'a chemat pe baronul Rauch la Budapesta pentru a se sfătui cu el asupra situației politice din Croația.

Primul ministru contele Tisza va sosi la Budapesta luni și după ce va primi raportul comisarului Skerlec va asculta, afară de baronul Rauch, încă părerile altor bărbați politici croați, cari de asemenea au fost chemați la Budapesta.

Joi, în săptămâna viitoare, va avea loc în Budapesta un consiliu de miniștri, când guvernul ungar la propunerea primului ministru va lua hotărâri decizive în chestia croată. Tot în acest consiliu de miniștri, primul ministru va raporta despre situația politică, despre înființarea partidului contelui Andrassy, iar miniștrii vor prezenta proiectele de legi deja terminate. Sâmbătă, în 29 c., contele Tisza va pleca la Viena, unde se va prezenta în audiență la M. Sa monarhul și va raporta M. Sale despre hotărârile consiliului de miniștri și situația politică din Ungaria.

Legatiunea română în Sofia. Se anunță din Sofia, că acum Luni va sosi acolo d. Guvenescu, secretarul legatiunii române în Sofia care va gira afacerile până la sosirea noului plenipotențiar român d. G. Derussi.

Regele Constantin al Grecilor în Paris. Ieri la orele 6 și 15 minute a sosit la Paris regele Constantin al Greciei. Aici era așteptat prin ofițerul de onorantă al prezidentului Republicii și ambasadorul elen d. Romanos. Azi regele a luat dejunul la președintele d. Poincaré, iar Mercuri se va rentoarce la Castbourne în Anglia.

Pacea dela Constantinopol. Protocolul de pace încheiat între Turci și Bulgari la Constantinopol prevede într'un punct al său un restimp de 4 ani pentru acei Muzulmani, cari aflându-se actual pe teritor bulgar ar dori să treacă în Turcia. În timpul acesta toți Muzulmanii din Bulgaria vor fi considerați ca supuși turci.

Se crede că în curând se vor stabili raporturi prietenești între Turcia și Bulgaria, căci interesele celor două state în fața constelațiilor din Balcani sunt identice.

După subscrierea contractului de pace se va compune o comisie mixtă de Turci și Bulgari, care va avea să traseze noua frontieră între cele două state.

Cronică din Paris.

— 18 Sept.

Moartea unui erou.

Mi s'a întâmplat și mie, cum se întâmplă omului în general: mi-am luat dorințele drept speranță. Cetisem în ziarele pariziene — căci au anunțat-o toate — vețea că Vlaicu a murit. Dar nu-mi venea să cred. Imi înehipuiam că informația e greșită, că numele e estropiat, că accidental n'a avut gravitatea care îi s'a dat. Așteptam cu nerăbdare „Românul” cu desmintirea dorită. Mi-era imposibil să mă conving că Aurel Vlaicu nu mai este. Mă obișnuisem doar, ca atâți alții, să-l văd reușind cu bine sborurile cele mai temerare! Îl știam doar, după câte cetisem și auzisem despre el, de o inteligentă așa de echilibrată, de o îndrăzneală așa de exactă și plină de sânge rece. Imi spuneam că nici o dată aeroplanul lui nu prezintase vre-un viciu tehnic, după cum nici, pilotul nu avusese vre-un defect. Am sfârșit, vai! prin a mă convinge că jalnică veste era adevărată. Am citit „Românul” și am plecat capul pe piept. Aurel Vlaicu a încetat de a mai fi! Cea mai tinăra, cea mai proaspătă fală a Ardealului și a întregului neam românesc nu mai este!

Nu cunosc împrejurările morții lui. Nu le-am găsit în „Românul”, căci dezolanta știre a sosit, pare-se redacției când ziarul era aproape încheiat. Știu însă că el a murit pe câmpul de onoare. Ca toți martirii Progresului și ai Științei, moartea lui a fost nimbă de glorie. El a încetat din viață cu ochii țintă la inamic; și inamicul, în cazul de față se numește materia, grozava materie inertă și misterioasă, materia tainică și răufăcătoare pe care omenirea caută s'o domesticească de atâția mii de ani cu prețul sângelui celui mai roșiu, celui mai curat al copiilor ei. Ca atâtea alte victime ale geniului și voinței omenestii, Aurel Vlaicu a luptat împotriva ei, și a învins-o. Ea însă s'a răzbuhat cu lașitatea ei obișnuită. Eroul a fost lovit pe la spate și a succumbat. Dar sfârșitul lui, a fost acela al unui învingător. Glorie ție, și pace rămășitelor tale frunte, sărmane Aurel Vlaicu!

Nieuport și Aurel Vlaicu.

Imi fac o idee, prin analogie, de doliul care străbate Ardealul în aceste momente. Am asistat acum doi ani, la Suresnes, la înmormântarea lui Nieuport, acest nobil tovarăș de glorie și de moarte al lui Vlaicu. Evoc dangătul de clopot, sunetele orgii, plânsul asistenței. Marele constructor francez a căzut și el victimă geniului său întocmai ca și ilustrul constructor ardelean. Moartea lui mă impresiona așa de tare, încât am comunicat cetitorilor „Tribunei”, dacă nu mă înșel, disconțința pe care o iscase în Franța sfârșitul tragic al lui Nieuport. Și anume, publiciștii francezi erau de părere că inginerii-aviatori n'ar trebui să-și riște existența așa de prețioasă patriei lor și întregii omeniri, executând ei înșiși îndrăznețe sboruri, ci să însărezeze cu această pe simplii piloți. Cu acest prilej mi-am arătat, în același ziar, teama pe care mi-o inspirau temerarele exerciții ale lui Aurel Vlaicu. Îl sfătuiam să se mena-

jeze, să crute compatrioților și admiratorilor lui emoțiuni prea vii. Dar cine i-ar putea opri vre-odată pe acești oameni de fer, de a se măsura cu destinul? Primejdia îi fascinează. Azurul îi atrage ca o prăpastie de lumină. Geniul îi mână. Înainte! mai sus! tot mai sus! Până ce trupul li se prăbușește în adâncimi. Dar sufletul lor tot în înălțimi pluteste — sus, sus de tot!

Imi revine un amănunt înduioșător din asociația numelor aviatorului român cu cel francez. Acum câteva săptămâni, într'o seară, pe când mă plimbam pe malul Senei în tovărășia lui Octavian Goga, venise vorba de aviație și de aviatori. Îi povesteam dlui Goga de aviatorii pe care-i văzusem sburând aici în Franța, iar dânsul îmi vorbea de Vlaicu, de sborurile lui, de înalta lui valoare. Într'un moment la care i-am descris însoțitorului meu funeraliile lui Nieuport la care asistasem, precum și tragicul său sfârșit. Octavian Goga, mi-a spus:

— Eram tocmai cu Aurel Vlaicu când am aflat veștea morții lui. Știrea asta l-a impresionat grozav pe Vlaicu. Avea o idee foarte înaltă despre meritele lui Nieuport. Imi tot spunea, elătînd din cap: „Ila a fost un aviator mare, mă! Ce păcat! Ce păcat!”.

O cruce, un monument și o carte consacrată regretatului erou.

Bietul Vlaicu! A murit tocmai acum când știința aviației, pentru care a făcut așa de mult, se perfecționează pe zi ce trece. Sunt numai două săptămâni decând presa franceză a adus, în unanimitatea ei, cele mai sincere elogi aviatorilor români.

În Franța au loc în momentele de față marile manevre. Eminentul general Pau a vorbit nu mai târziu de eri de admirabilele servicii pe cari le aduce aviația statului major. El a lădat pe aviatori în general, și aviatorii de rasă latină în particular. Aviația este mai mult ca ori când la ordinea zilei. Și Vlaicu a murit!

Tovărășii lui de primejdie vor continua să străbată azurul, și trupul lui va zăcea în groapa umedă. Dar fiecare aviator care parcurge văzduhul este un omagiu înconștient al aceluia cari au murit pentru aviație. Numărul lor e mare, vai! Lista lor e lungă. De ce a trebuit ca Aurel Vlaicu s'o lungească cu numele lui?..

Imi închipuiesc că locul în care s'a prăbușit eroul va fi însemnat cu o cruce. Prumeții o vor privi lung, se vor opri în dreptul ei, și vor murmura o rugăciune pentru sufletul lui. Ei vor ști astfel că se roagă pentru unul în care s'a intrat o parte din geniul neamului lor. Ei vor plăi tribut valoarei, a îndrăzneții și a spiritului de sacrificiu.

Aurel Vlaicu a aparținut mai întâi Ardealului, apoi neamului românesc și în sfârșit întregii omeniri. De aceea aș dori să se cioplească cât mai curând în marmura neuitatei lui trăsături. Mai mult decât oricine, el merită ca un monument frumos să-i eternizeze amintirea. Monumentul acesta să se ridice mai întâi în Ardeal, în mijlocul fraților lui pe cari i-a iubit așa de mult și pe cari moartea lui i-a îndurerat așa de profund.

Și cred că nici propunerea de mai jos, nu e deplăsată. Gloria lui Aurel Vlaicu nu este o glorie banală. Viața, activitatea și moartea acestui erou al științei, merită mai mult decât o comemorare obișnuită. El a intrat în gradul cel mai înalt energia și calitățile pozitive ale neamului din care s'a tras. De aceea ar fi bine ca faptele lui să vorbească româniei de mai târziu cu o deosebită elocvență.

Pentru această aș fi de părere să i se consacre un volum cu totul special. Să se adune într'insul tot ce au scris ziarele românești despre el. Dela debuturile lui, pe cari Octavian Goga le-a zugrăvit cu atâta vervă într'un șir de foiletoane apărute pe vremuri în ziarul „Tribuna”, și până la descrierea tragicului lui sfârșit — nimic să nu lipsească. Să se reproducă în această carte, după date și alegându-se articolele mai esențiale, tot ce a vorbit presa despre el, precum și dările de seamă ale sborurilor pe cari le-a realizat în Ardeal, în București, la Aspern. În acest fel, cetitorii vor parcurge pagini însuflețite de un entuziasm spontan și vibratoare de o admirație sinceră, iar nu șiruri reci, studiate, scrise „après coup”. Iată un omagiu demn de înaltele merite ale aceluia care a fost Aurel Vlaicu.

Faptele lui să vorbească pentru el. Ele vor fi rodnice. Ele vor fecunda în sufletele aceluia cari le vor citi, idei generoase. Ele vor stimula voința și energia românească.

C. R. B.

INFORMAȚIUNI

Arad, 20 Septembrie n. 1913.

Ciudățeni.

IV.

„Pall-Mall Gazette” din Londra tipărește cu litere aparente o scrisoare apocrifă alui Bebel, șeful, săptămânile trecute răposat, al puternicului partid socialist din Germania, partid socialist care cochetă cu militarismul. Presa franceză trage la îndoială autenticitatea scrisorii, în care se găsește un dat inexact cu privire la Kiderlen Waechter, — cu toate acestea, la rubrica ciudățeniilor, ea se va citi cu interes. E ceva din marile frământări ale Apusului, în ea. Scrisoarea devine actuală și prin valorile stărnite de alocuția regelui Constantin din Grecia, la manevrele germane.

Domnul meu!

Răspunzând la întrebarea d-v.: dacă d. Barthou avea cuvânt să declare în camera franceză, că Germania își sporește armata pentru a se ridica în contra Franței — dați-mi voie să Vă spun că asta e cât se poate de neadevărat.

Nu puteam face declarații pe timpul discuțiilor militare, evident, deoparte pentru că nu voiam să intrerup proiectele franceze, iar de altă parte, ca unui membru al Reichstagului, nu mi se permitea să le fac.

Dar ceace vreau să Vă spun acum, și ceace am aflat din cele mai bine informate cercuri, este:

Impăratul german a constatat în vremea războiului din Balcani, că armata noastră este în plină decadentă (completely gone to the dogs) adică ofițerii noștri sunt incapabili de a comanda, iar materialul este cu desăvârșire „imposibil”. (Von de Goltz-paşa. N. Trad.) Dacă în clipele acestea Francezii ar fi căutat să ne atace, probabil ar fi ieșit învingători, deoarece noi nu eram destul de tari la graniță, așa că Kiderlen-Waechter — care nu de mult se purtase cam necioplît față de Francezi — trebuia să mărturisească slăbiciunea.

Dacă Francezii ar fi bănuț, că noi nu suntem destul de tari, ei ar fi început. Impăratul german văzu, că armele franceze au avut o importanță mult mai mare, în războiul balcanic, decât armele germane. Știu asemenea, că toate nenorocirile Turcilor trebuie puse în cărea elementului militar german, sărit în ajutorul Turcilor.

De altfel nu mai e secret, că greșala aceluia faliment e meritul Germaniei, pentru că cele mai importante lucrări au fost săvârșite de Germani, și asta ne neliniștește mult pe noi, pentru că armele franceze au ajutat pe Sârbi și pe Bulgari acum întâiașdată. (Tunurile Creuzot. N. trad.)

Impăratul, om practic întotdeauna, trebuia să facă ceva, și, firește, îi puse pe gânduri pe Francezi, provocând aparente, ea și cum pregătirile militare germane s'ar îndrepta în contra Francezilor. Eu Vă pot asigura, că împăratul se bucură cel dintâi dacă îi se dă pace Germanilor, trebuindu-i timp până se termină pregătirile.

Eu sunt incredințat că e așa, și Vă pot da cuvântul de onoare; căci altminterlea conduita noastră ar fi fost altfel.

Dar pentru noi era chestie de importanță să ne ferim, de a fi găsiți în o ținută amărită, ceace desigur s'ar fi întâmplat dacă, nu am fi făcut noui preparative.

Cum s'a zis, d. Poincaré e o putere enormă, și un cuvânt al lui în favorul războiului putea să fie o mare primejdie, căci energia lui e nemăsurată. Și tocmai pentru că d. Poincaré e în horă Germania nu avea să se teamă de nimic. Altfel te pomenești că se repetau greșelile Turcilor.

Sper să Vă întâlnească încurând, și rămân cu cele mai frumoase sentimente,

al dvoastre

August Bebel.

Un ziar francez notează la marginea scrisorii: „Bebel cearec să seze înarmarea germană. Socialismul de acest fel e binășor îndepărtat de al nostru”.

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță o neînsemnată schimbare în temperatură, în multe locuri ploi și furtuni.

Prognostic telegrafic: în multe locuri ploi, furtuni, vreme moderată.

Temperatura la amiază a fost de 19.6 C.

Expoziția dela Orăștie. Din pricina enormei imbulzeli de material absolut de actualitate raportul amănunțit despre expoziția dela Orăștie îl vom publica mai târziu. Și până atunci însă ținem să constatăm următoarele:

Expoziția meseriașilor a aranjat-o d. Adrian Cristea funcționar la „Ardeleana” și Ioan Ceantea conducător de tipografie. Expoziția atelierului de țesătorie a aranjat-o dna Victoria Dr. Erdélyi născ. Bărdosi și dsoara Victoria Barițiu din Orăștie. Expoziția țesăturilor adunate dela țărance au aranjat-o doamnele: Aurelia Boldea n. Barițiu, Maria Moța, Victoria Domșa, Ana S. Vlad, Hedwiga Dr. Muntean, Lucreția S. Damian, Maria Branga și dsoara Valeria Ștefănescu. Prezidente al acestui comitet de aranjare au fost doamnele Aurelia Boldea și Barițiu și Victoria Dr. Erdélyi n. Bărdosi.

Iubileul de 50 de ani al gimnaziului superior românesc din Năsăud. Primim spre publicare următorul avis:

În ziua de 4 Octombrie a. c. împlinindu-se o jumătate de veac dela înființarea gimnaziului nostru din Năsăud, un grup de foști elevi au hotărât să perpetueze amintirea acestui eveniment cultural, printr-o medalie comemorativă. Medalia va fi de bronz și executarea ei se va face prin mijlocirea societății Numismatice Române. Se va bate un singur exemplar de aur, spre a fi oferit ca omagiu gimnaziului. Pentru a se putea acoperi cheltuielile acestui exemplar de aur, costul medaliei de bronz va fi de 8 coroane bucate.

Foștii elevi ai gimnaziului din Năsăud, precum și toți bunii români, cari doresc să contribuie la serbătorirea uneia din cele mai vechi instituții românești și în același timp să aibă un semn de amintire a acestui eveniment atât de important în viața noastră culturală, sunt rugați să-și trimită adeviziunile lor, împreună cu costul medaliei ce voiesc a reține, dlui Const. Moisil, profesor în București (Str. Popa Soare 52 bis.)

Un interesant episod din călătoria prințului Ferdinand al României. Ziarele ungurești din Budapesta povestesc următoarea întâmplare a principelui Ferdinand al României la Budapesta:

Când principele Ferdinand, în călătoria spre München, (la începutul săptămânii curente) ajunse la Budapesta, unde trenul se oprește o jumătate de oră, se coborî din vagon pentru a face o plimbare prin oraș. Acest gest a fost observat de medicul gărei care și-a adus aminte că în România bătutuie holera și că prin urmare toți călătorii veniți de acolo trebuie constatați dacă nu sunt bolnavi sau purtători de vibrioni. Chestiunea era dacă se putea proceda la fel și cu „alteța sa regală.”

În urmă medicul s'a mulțumit să examineze dela distanță pe principe și fiindcă n'a putut observa nici un simpton suspect, a declarat că principele e sănătos.

Toate acestea au trecut neobservate de principe și numai la întoarcere agitatul său atrăgându-i atenția principelui a salutat foarte prietinos pe medic.

Impăratul Germaniei în Viena. Din Viena ni se anunță: Impăratul Wilhelm va sosi în 23 Octombrie după amiază la Konopișt, spre a-l vizita pe moștenitorul de tron austro-ungar, arhiducele Francisc Ferdinand. Impăratul german va fi oaspele arhiducelui Francisc Ferdinand două zile și va lua parte și la vânătorile ce vor avea loc în Konopișt în acele zile. În 25 Octombrie împăratul Wilhelm va pleca la Viena și-l va vizita pe M. Sa monarhul Francisc Iosif în castelul din Schönbrunn. Cetățenii Vienei se pregătesc a-i face o întâmpinare solemnă împăratului Germaniei.

În legătură cu această știre se mai anunță că M. Sa monarhul, din cauză vizitei împăratului Germaniei a renunțat la călătoria planuită pe 25 c. la Budapesta resp. la Gödöllő.

La fondul ziaristilor români din Ungaria au mai contribuit d. Constantin Tatu și dsoara Mărioara Catilina din prilejul cununiei lor (dela jocul miresei), suma de 19 cor. 40 fl.

Protestarea Albanezilor din România. Comitetul Albanezilor din România, având în vedere atrocitățile ce se comit zilnic de către armata și bandele grecești în localitățile ocupate de ele în Albania, a expedit următoarea telegramă către miniștri de externe ai celor șase mari puteri:

„În numele Albanezilor din România, cu inimile îndurerate protestăm contra atrocităților de tot felul comise populației albaneze de către armata și bandele neregulate grecești în teritoriile ocupate de ele și facem apel la sentimentele nobile ale Excelenței Voastre și o rugăm cu cel mai profund respect de a interveni în numele umanității și a civilizației ca să se sfârșească odată cu această stare de lucruri de nesuferit, și ca aceste teritorii cari îi revin Albaniei să fie evacuate cât mai curând posibil de către Greci”.

Anunț. Se aduce la cunoștința p. t. nostru public, că în **cursul complementar** împreună cu școala civilă de fete a „Asociațiunii”, în care se primesc eleve absolvente de patru clase civile (secundare), ori și cu clase mai puțin dacă au împlinit vârsta de 15 ani, se va preda în acest an școlar și un **curs de dantelărie** în legătură cu lucrul manual, prin dsoara Lucreția Iosif, absolventă de școală industrială de stat din Cluj și de cursul de dantelărie din Praga, ca bursieră a „Asociațiunii” din donațiunea marelui binefăcător: Vasile Stroescu. Didactrul e 5 cor. pe lună. Pentru elevele care doresc să fie adăpostite în internatul școlii „Asociațiunii” se susțin condițiunile publicate, adică: taxa anuală a internatului 550 cor. și didactrul 50 cor. împreună 600 cor. pe an. Inscrierile se fac la direcțiunea școlii de fete a „Asociațiunii.” Sibiu, 15 Septembrie 1913. Direcțiunea.

Faptă vrednică. Suntem informați că proprietarul restaurantului și cafenelei „Vadászkürt” din Arad, d. Nagy Lajos, ca și în ceilalți ani așa și în anul acesta dă masă întregă pentru întreg anul unui elev lipsit de mijloace dela seminarul pedagogic român din Arad.

Această vrednică faptă a dlui Nagy se laudă de sine.

Boicotarea Românilor, Sârbilor și Grecilor.

În Rusciuk, dela data ocupării de către armatele române a teritoriului Turcucaia-Balcic, spiritele sunt foarte revoltate contra Românilor, Sârbilor și Grecilor, în care scop s'a format și o Ligă națională pentru organizarea de meetinguri populare. Supușii statelor arătate mai sus sunt foarte îngrijorați, întru cât instituțiile în cari se găsesc funcționari au început să fie boicotate de către Bulvari și chiar comercianții nu voiesc să vândă marfa lor supușilor arătați mai sus. Un caz recent, petrecut chiar zilele trecute, s'a întâmplat unei familii din Giurgiu trecută la Rusciuc, unde i s'a refuzat vinderea unor târguiești pe motiv că sunt Români.

Tolstoi cinematografiat. Un fabricant de filme a luat hotărârea de a înscena pentru cinematograf cele mai interesante episoade din viața lui Tolstoi. Înscenarea se va face după memoriile lăsate de Tolstoi și cu interpretarea celor mai reputați artiști din Rusia.

Linie telefonică Viena-București. Corespondentul din București al ziarului „Berliner Tagblatt” a avut în zilele trecute o convorbire cu directorul general al Poștelor române, d. Cosacescu, care a declarat între altele referitor la noua linie telefonică București-Viena următoarele: „Pentru a evita incomoditățile legăturii telefonice între Viena-București prin Budapesta ca stațiune intermediară, administrația poștelor austriace a propus guvernului român crearea unei linii telefonice directe între București și Viena. Linia aceasta, care e deja terminată s'ar fi dat circulației mai de mult, dacă nu ar fi izbucnit într'ceea războiul. Noua linie telefonică București-Viena trece prin Burduieni, Pascani, Cernăuți și Lemberg. Încercarea liniei s'a început deja și cred că în câteva zile se va începe și conversația telefonică între București și Viena. Dacă noua linie telefonică va mulțumi așteptările, nu e exclus ca în curând ea să fie lungită până la Berlin”.

Averea lui Bebel. După moartea lui Bebel presa germană a afirmat că averea pe care o lasă fostul leader socialist, se urec la 900.000 de mărci. Socialiștii însă au protestat împotriva acestei afirmări taxându-o de exagerată.

Astăzi însă se cunoaște averea exactă a lui Bebel. Moștenitorii lui făcând declarația necesară la administrația financiară din Lipsca, au indicat cifra de 1,170.000 de mărci. Nu vi se pare că suma e în contradicție cu principiile socia-

liste cari cer egalitatea și declară război bogătașilor?

O vindecare târzie. La Chicago, o femeie de șaisprezece ani, își recăpătă vederea grație unei operațiuni. De cincizeci de ani însă câte lucruri nu se schimbaseră în jurul ei! Biata femeie admiră mai întâi „sgârie-cerurile” de câte douăzeci și trezeci de caturi. Toată ziua, ea nu vorbește de altceva și nu încetează de a privi coloșalele edificii americane.

230 kilometri pe oră! Aviatorul francez Guillaive a parcurs zilele trecute distanța din Paris la Savigny-en-Brage unde i se află familia, adică 190 kilometri, numai în 50 minute. El a făcut așa dar 230 chilom. pe ceas., care este cea mai mare viteză la care a ajuns cineva până în ziua de azi. Luteala aceasta e fantastică, într-adevăr!

Sărmanul nostru Vlaicu! Cum să nu ne gândim la el, ori de câte ori vorbim de aviațiune și de aviatori? Cum să nu evocăm gloriosul dar tragicul său sfârșit, ori de câte ori cetim ori vedem azurul străbătut de sburătorii lui tovarăși români ori străini?

O vieriță de neam — împărătesc. În faimosul proces de moștenire a milioanei decedatului rege al Belgiei, Leopold, s'a ivit un episod interesant. Anume pe lângă pretendentele cunoscute până acum: princesele Stefania Lónyai, Luiza și Clementina, s'a mai găsit o pretendentă la această moștenire în persoana soției viorului ungar: Franț Hegedüs. Aceasta își pretinde și ea partea de moștenire în baza actelor ce posedă, cari dovedesc, că e progenitură prin descendență directă a familiei de Saxa-Koburg, din care își taie originea și decedatul rege Leopold. Prin urmare ea rudă apropiată a fostului rege al Belgiei, își cere și ea partea, ce i se cuvine. Prințesa-vieriță Hegedüs care domiciliază într'un sat de pe lângă Balaton, unde bărbatul ei e simplu vier, și-a accentuat și înainte de aceasta originea ei împărătească, dar cei cari o auziau vorbind astfel judecându-o pe presupusa Alteță princiară după ocupația modestă a bărbatului său, credeau că e nițel cam scriștită și o și țineau de atare. Ba nici scumpul ei bărbat nu era prea departe cu părerea de părerile celorlalți consăteni. Acum însă după ce vierița scoțindu-și dintr'un fund de sicriu hărțile îngălbenite, dovezile rudeniei sale cu împărații, — le-a prezentat unui avocat, care i-a luat procesul, stă și bărbatu-său pe gânduri și meditează asupra sorții, care l'a băgat între rudenii de neam împărătesc...

Aviatorul francez Pegoud în Viena. Clubul aerian vienez a început pertractări cu renumitul aviator francez Pegoud în scopul să-l angajeze pentru câteva producțiuni pe câmpul dela Aspern în zilele de 18 și 19 Octombrie. Spectacolul, ce-l ofere publicului aviatorul Pegoud, este unul dintre cele mai minunate. Aviatorul zboară cu un aparat typ Bleriot și la o înălțime cam de 1000 de metri. În momentul acesta el oprește motorul, monoplanul încet se înclină cu partea anterioară, ajunge perpendicular și se repede spre pământ. În clipa aceasta coada aparatului se lasă în jos spre partea opusă astfel, că aviatorul ajunge drept cu capul în jos și lumea e absolut incredintată, că se va prăbuși la pământ făcându-se tandări și el și aparatul. Astfel stă aviatorul vre-o 30 de secunde. Când ai crede, că s'a isprăvit cu dânsul, deodată face cum face și aeroplanul își reprimște poziția sa normală, când apoi aviatorul aterizează între aplauzele nebunești ale publicului. Acest minunat și primejdios joc în văzduh atrage prețutindeni public enorm și acum încep și alți aviatori a-l imita pe temerarul francez.

Intrunire colegială la 25 ani. Din Caransebeș primim următoarele:

Foștii elevi ai teologiei de aici cari au absol-

vat cursurile în anul 1888: Ioan Alexandrescu preot în Breazova, Ioan Brânduș din Surducul mic, Ilie Ciorei din Broșteni, Avram Ciocoi din Vucova, Dionisie Goanță din Lapusnic, Aureliu Iana din Maidan, George Iancovici din Begamonostor, Eftimie Lăpăduș dela Cărnărau, Ioan Micorescu din Curtici, Traian Oprea din Verșet, Ioan Prișcu preot în Brașov și D. Șandru din Folia s'au întrunit în 3 (16) Sept. în orașul Caransebeș și au ținut convenirea colegială de 25 de ani dela absolvare, cu deosebită solemnitate.

Au fost invitați foștii lor profesori: I. P. C. Sa părintele arhimandrit F. Musta, Dr. I. Olariu, Dr. G. Popovici dela Lugoj, Gherasim Serbu dela Belint, George Petrescu și A. Șeșuens. Au mers în catedrală unde în fața elevilor dela teologie și pedagogie în frunte cu d. profesori și public din oraș au asistat la rugăcinua de mulțămă și părăsăsul pentru reposităii foștii profesori: Protopopul Ioan Pinciu, Iosif Bălan, Nichi Popovici și Leo Muresan, și colegii preotului Vichentie Goit, Solomon Petrescu și clericul Ioan Jurchița.

Au mers în corpore la institutul teologic unde prin rostul cuvintelor protopop-președintelui au dat expresiune de mulțămă și recunoștință foștilor lor învățători și povățuitori.

S'au prezentat apoi și au depus omagiile la P. S. episcop Dr. M. Cristea; au luat masă comună și s'au despărțit apoi la ale lor cu gândul și hotărârea ca după 5 ani iarăși să convingă și apoi în fiecare an la câte unul acasă. A fost un moment înălțător când după discursul de mulțămă al oratorului lor, au primit dela pâr. arhimandrit Musta în numele profesorilor de nou povete pentru viață, iar dela P. S. Sa dl Dr. Cristea laude că au știut chivernisi bine talanții incredintăți.

Cazuri de moarte. *Tiberiu Stoicanescu*, absolvent de gimnaziu a răposat în 12 Sept. n., în vârstă de 18 ani. Immormântarea a avut loc în 13 Sept. n. în cimitirul bisericeii gr. or. rom. din suburbiul Bujae (S.-Nic.-mare).

— *Aurelia Velceanu n. Crețian*, a răposat în 15 Sept. n., în vârstă de 37 ani. Immormântarea a avut loc în 16 Sept. n., în cimitirul din Timișoara -Iosefin.

— *Ioan Macaveiu*, proprietar, a răposat în 16 Sept. n., în vârstă de 59 ani. Immormântarea a avut loc în 18 Sept. n. pe moșia sa din Năsol.

Odihnească în pace.

Vals de amor este titlul unei drăgălașe compoziții pentru pian și violină a dlui Silviu de Herbay. Nobila hotărâre a dlui S. de Herbay, care întreg venitul curat l'a cedat pentru scopuri culturale, mai ales pentru școala civilă de fete din Arad, servească tuturor iubitorilor de muzică îndemni să-și procure această drăgălașă nouăte muzicală. De vânzare la „Librăria diecezană”, Arad, str. Deák Ferencz Nr. 33. Prețul 2 cor., plus porto paștal.

x Schimbare de prăvălie. Aduc la cunoștința on. public că atelierul de croitorie mi l-am mutat în bulev. Andrassy nr. 22. Bogatul asortiment de cele mai moderne noutăți engleze de toamnă și iarnă mi-au sosit. Cu stimă: **Hirsch Antal**, croitor pentru domni. Hi 1350

x Cea mai ieftină sursă de cumpărat sticlării, portelanărie, lampe și obiecte artistice de lux. Cadre pentru tablouri se execută cu prefoarte moderate și prompt. **Fischer Mór, Arad**, bulev. Andrassy nr. 25. Telefon pentru oraș și comitat 568. (Fi 1135)

x Prima fabrică ungară de stampile, atelier artistic pentru gravuri și turnătorie de metale, fabrică mecanică de mașini, Budapesta VIII Futó-utca 7. Stampili, firme, aliaje de metal și fer. E 1358.

x Nadler és Dr. Schönfeld fabrică de oroloage pentru turnuri, Budapesta VII, Prater 9. O recomandăm în atenția On. public cetitor. Această firmă, după cum suntem informați li-

terează cele mai perfecte oroloage pentru turnuri, cu preț redus bisericilor și comunelor. Trimite om de specialitate pentru luarea măsurilor necesare pe cheltuiala proprie. La garanție pentru gratuit celor ce se refer la acest anunț din ziarul nostru. (N 42)

ECONOMIE.

Bursa de cereale din Budapesta.

— După 50 kgr.

— 20 Sept.

Grâu pe Oct.	cor. 19.90
Grâu pe Aprilie 1914	cor. 11.61
Secară pe Oct.	cor. 8.13
Secară pe Aprilie 1914	cor. 8.80
Ovăș pe Oct.	cor. 7.72
Ovăș pe Aprilie 1914	cor. 7.89
Porumb pe Maiu 1914	cor. 6.92

Bibliografie.

La librăria „Concordia” Arad se află de vânzare **portretul aviatorului Aurel Vlaicu** în mărime de 24 jum. — 17 cm. Prețul 20 fil. plus 10 fil porto.

A apărut:

Horia Petra-Petrescu: Poezii și monoloage pentru declamat.

Această broșură a colaboratorului nostru face parte din seria de broșuri pentru declamatori, ce va tipări-o Bibliofeca teatrală.

Horia Petra-Petrescu: Văduvioara și alte șase monoloage pentru bărbați dame tinere. Originale și localizări.

Edițura „**Librăriei S. Bornemisa**” Orăștie 1913.

Acest volum de monoloage al colaboratorului nostru, răspunde unei necesități de mult simțite în viața noastră socială. La noi a fost aproape neglijat acest gen, sau a fost cultivat de oameni, cari nu cunoșteau meșteșugul scrisului. Colecția aceasta a dlui Horia Petra-Petrescu va face un bun serviciu aceluia cari caută distracții de această natură.

Nr. 2 din *Revista politică și literară* cu următorul sumar: Ion Slavici: Simțământul comun. George Coșbuc: Odyssea (Fragment din Cântul XXIII). I. Corbu: „Enigma enigmelor”. Corneliu Moldovan: Prin oglindă (nuvelă). N. Mihăescu-Nigrim: Pe Tamiza (poezie). Al. Ciura: Cetind o carte (nuvelă). Benedetti de Luca: Vizita principelui Carol în Italia (Impresii și amintiri). Ion Al. George: Carmen (poezie). D. Nanu: Munca și repausul. Ion Al. George: Sunt lacrimae solis (poezie). Virginia Grivase: Sonete (poezie). Aurel Ciato: Cronica politică: (România și evenimentele din Balcani). Informațiuni; Bibliografie.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI.

George Tăran Lugoj. Din numărul acela nu mai avem nici un exemplar.

Gh. Dușescu București. Nrii ceruți, cu poșta de azi Vi i-am trimis. Nr. 191 nu Vă putem trimite neavând nici un exemplar.

Ioan Hulea, Boba. Am primit 7 cor. în abonament pe cvart. IV a. c.

Gheorghe Narița, Vidra de sus. Am primit 4.80 cor. în abonament până la 30 Sept. a. c.

T. Răbăgia, Rățișor. Am primit 15 cor. ca abonament până la finea anului curent.

Redactor responsabil: **Constantin Savu**:

GOLDMARK H. Bazar de pălării.

singurul magazin de pălării budapestane pentru femei, magazin de modeluri de pălării și decouri. Prețuri fixe.

(Ka 1400-10)

Cea mai ieftină sursă de cumpărat pălării.

ARAD, str. Deák Ferencz nr. 8.

Duminică în 21 Sept. n.

TEATRUL

„APOLLO”

Duminică și Luni

Două colosale filme senzaționale

Eroul mut

dramă din viața spionilor în 4 acte

Fetița roză

comedie în 3 acte.

Marți, Miercuri și Joi

**P
R
O
T
E
A**

O fantastică întâmplare a unui aventuros.

**Reprezentările încep la orele
5 și jum. d. a. și durează suc-
cesiv până la orele 11 noaptea.**

Prețuri de intrare obicinuite.

A 1408

O domnișoară

română, contabilă, cu zestre de 2500 cor. dorește a se căsători cu un absolvent de teologie sau învățător. Reflectanții să se adreseze la administrația ziarului sub deviza

So 1396-2

»Oficianta«.

Concurs.

Pentru ocuparea unui post de practicant cu un salariu lunar de 100 cor. la *Agentura Generală a băncii de asigurare »Transsylvania« în Cluj.*

Dela petenți se cere să fie absoluți de o școală comercială și vor fi preferii aceia, cari au aplicare și pentru afaceri externe de organizare, acuire etc.

Pentru aceia, cari au eventual praxă pe acest teren se vor stabili emolumentele prin învoială reciprocă.

După un an de praxă corespunzând așteptărilor alesul va fi definitizat cu drept de penziune.

Cererile instruate cu actele necesare sunt a se înainta numitei Agenturi Generale până la 10 Octombrie n. a. c.

Cluj 17 Septembrie 1913.

*AGENTURA PRINCIPALA
a băncii gen. de asigurare mutuală
„Transsylvania”
a. c. g. l.*

Ta 1413

De vânzare. In comuna Krassó-borostyán în strada principală la locul prim, se află de vânzare sau de arândat o casă nouă edificată anumit pentru negoț, cu odăi spațioase și cu toate edificările necesare pentru economie, cu curte și grădină cu teritor peste 1000□.

Prăvălia e deja de 12 ani introdusă cu marfă mixtă, și pot reflectanții primi complet mobilele și recușitele necesare în starea mai bună cu preț moderat.

Dreptul de licență de beaură și trafic în scurt timp se poate câștiga, deoarece s'a folosit tot timpul. A se adresa la:

I. Stamboly, comerciant

pu. Oravița (c. Krassó-Sz.) Krassó-borostyán.
Sa 1418

ALMANACH

(CĂLINDAR DE BUZUNAR)

PE ANUL ȘCOLAR

1913/14

COMPUS, PENTRU TREBUIŢELE PREOȚILOR ȘI ÎNVĂȚĂTORILOR ROMÂNI

DE

IOSIF MOLDOVAN

DIRECTOR ȘCOLAR ÎN ARAD.

Preț 1 cor. (10 fileri porto).

O cărticică de toată frumseț deamnă de buzunarul fiecărui preot și învățător român. Conține: partea calendaristică cu apostolele și evangheliile în zilele de duminică; extras din molitfelnic (cele mai indispensabile cântări și rugăciuni de cari au lipsă preoții și învățătorii la funcțiuni săvârșite în afară de biserică); clasificarea școlărilor; ziar de cassă; ord de ore; legea de salarizare învățătoarească; tabela de salarizare; afaceri cu posta și telegraful; taxele de timbre, festivitățile școlare etc.

In considerarea greutăților începutului, făcându-se un număr restrâns de exemplare, rugăm a face comanda cu posibila urgență. Mo 1378

R A D Ó

GYULA

magazin de pardesiuri pentru dame

A R A D.

Mi-a sosit un foarte bogat asortiment de

noutăți pentru

toamnă și iarnă

și anume:

- Raglance engleze,
- Raglance jumătate lungi,
- Pardesiuri moderne pentru dame,
- Rocuri de plisea și Caracul,
- Pardesiuri Broccat,
- Rocuri pentru teatru,
- Blăni engleze,
- Pardesiuri de lână,
- Rocuri pentru fete,
- Rocuri pentru copii,
- Costumuri engleze,
- Talii moderne,
- Halaturi,
- J poane moderne,

Haine de doliu și talii de doliu.

Prețuri fixe! (Ra 1401) Telefon 238.

Diamant Ferencz

electrician, magazin de candelabre Arad, str. Deák-Ferencz 7.
(Di 336)

Măzeriche frumoasă de toamnă

pentru scopul de a o sămăna.
Se poate procura dela dnul

Goldschmiedt Mihály,

ARAD, Boros Béni-tér. (Go 1419)

Restaurantul „Gambrinus”,

este renovat radical și aranjat cu comfort modern; bucătărie excelentă, vinuri curate excelente, prețuri moderate. — Săli speciale.

Sa 1391

Cu stimă: SZALAY IMRE, ospătar.

Bătăturile,

scortoșenia pielii, urciorii de pe mâni și din față încetează în decurs de 1 zi dacă folosiți

„CANNABIN”

La 997

1 sticlă 1 cor., francată
1 coroană 40 fil., 3 sticle franco 3 cor. De vânzare

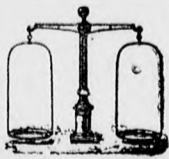
la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la pregătitor: Dr. E. ELESCH, farmacie la „COROANĂ” in Győr.

KITZINGER JÓZSEF

fabricant de cumpene chimice și mecanice pentru articlii de precisiune

BUDAPESTA, VI., Nagymező-utca 52.

Execută și livrează cumpene pentru farmaciști, bijutieri, scrișori și pentru pachete, cumpene pentru lucrări de analize și precisiune, aparate pentru fizică, chimie și de măsurat; brevete și totfelul de lucrări în această branșă.

Execuție cu specialitate.
Prețuri convenabile.
Preț curent franco.

Ki 1172

Bo 1412

Să pot procura altoaie pentru pomi roditoare de calitate ireproșabilă pomii roditori și pentru promenazi

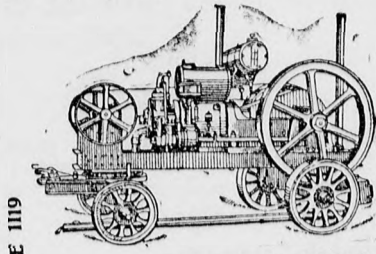
VITA DE VIE

cu rădăcina și altoaie.
Preț curent trimite gratuit.

FISCHER és Tsai

Scoală de grădinărit și stabiliment de viticultură.
Proprietari: AMBROSI M. Junior și succesorii lui Fischer L.

LANGEN și WOLF, fabrică de motoare.
BUDAPESTA, VI., Váci-körút 59.

Liferează renumitele motoare „OTTO” originale, locomobile, motoare „DIESEL”, sistem Deutz, motoare, motoare absorbitoare de gaz, garniture de imblătit.

Condițiuni excelente. :: Cereți prospecte.

Costume pentru femei

60 coroane

din materie fină cupțușală de mătasă, cele mai noi croiuri, execuție elegantă, după măsură execută

Majorovits Mór

croitor de modă engieze

Arad, piața Libertății (Szabadság-tér) 14.

La comenzi de trei costume în provincie merg la fața locului. Mare asortiment de mate ii de lână fină engieze.

Ma 1328

Motoare cu olău brut și locomobile sistem WOHANKA.

Cheltuieli de lucrare după mărime 1 $\frac{1}{2}$ -2 fil.

la oră. Nu explodează și nu se aprinde. Fără orlee control sau permisiune din partea finanțelor. E 1074

WOHANKA és T-SA

BUDAPEST, V., Váci-körút nr. 76.

Fondat în a. 1845.

Telefon 162-01.

DREHER IGNÁCZ és FIA

fabrică de mărfuri fine de oțel

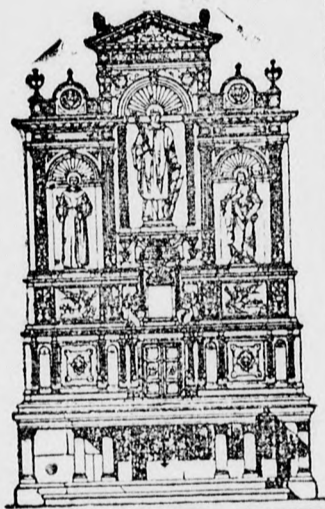
BUDAPESTA, IV., Kossuth Lajos-u. 14.

Oferă totfelul de cuțite de buzunar, foarfece, briciuri, achizite pentru ras și manikur, tacâmuri pentru poame și pentru miază, instrumente pentru grădină și articlii de economie. Cereți catalog. (E 590-59)

STRIZS ISTVÁN

industriaș artistic și constructor de altare, atelier artistic pentru aranjamente bisericesti

Isaszeg, Budapest mellet.

Fund. 1894.

Fund. 1894.

Execută în orice stil, altare moderne, iconostasi, peșteri-Lourdes, s. mormânt, fântâni pentru botez și amvoane, statue sfinte, icoane pentru drumuri, din lemn și teracotă, potire, sacristii, candelabre, felinare și totfelul de lucrări de metal. Haine bisericesti, prapori, broderii artistice-bisericesti de aur și mătasă; renovări de biserici, picturi, repararea și aurirea altarelor, pictarea altarelor și a totfelul de icoane. Proiecte și deseneuri prospecte gratis. Mergerea la fața locului pe cheltuiala proprie. (S 1303)

Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătoria de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

ANTONIU NOVOTNY, TIMIȘOARA-FABRIC.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nouă a clopotelor stricate, spre fabricarea de clopote întregi, armonioase pe garanție de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a le întoarce în ușurință în orice parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o lăture fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GĂURITE, de dânsul inventate și premiate în mai multe rânduri, care sunt provăzute în partea sutată perloară — ca violina — cu găuri ca figura S și au un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrație mai voluminoasă decât cele de sistem vechi, astfel că un clopot patentat de 327 kg. este egal în ton cu un clopot de 461 kilograme patentat după sistemul vechi. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal. — Prețuri-curente ilustrate trimit gratuit.

BUDAPEST P. SIMONS
Hotel „ZUR STADT PARIS,”
 Nou renovat! Nou renovat!

E 1127

Hotel de renume. 100 chilii cu aranjament confortabil dela cor. 3. — în sus. Lumină electrică și serviciu (curățirea hainelor). Spre întrebuintare stă la dispoziție telefonul urban 27-56 inclusive baie in hotel. Cafenea elegantă. Restaurant excelent in Parterre. Berărie în „BACHUSKELLER”. Prețuri solide. Halta tranvaielelor orășanești cari aduc la toate gările și stațiunile vapoarelor.

Frideric Hönig turnătoare, fabrică de clopote și metal, aranjată pe motor de vapor :

Arad, str. Rákoczi nr. 11-28. [Ho 5- i Fondat la 1840.

∴ Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat. ∴

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se face o economie de 20-30 percente la greutatea metalului. Recomandă totodată clopote de fer ce se pot învărt și postamente de fer, prin a căror întrebuintare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără să se elatine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se pot învărti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimite gratis.

Prima fabrică, cu putere electrică pentru pălării de femei, bărbați și copii.

(Bi 1372)

Marele magazin de cele mai noi modeluri e afară de orice concurență. — Prețuri foarte ieftine. — Mustre trimet gratis în provincia. Primese spre executare orice colorare și străforme nouă, după cele mai moderne modeluri.

Cu toată stima: **BITTENBINDER KONRÁD**
 prăvălie și magazin

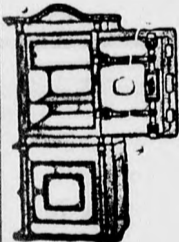
ARAD, strada Deák Ferencz nr. 42.

(Vis-à-vis de „Crucea albă”) FIȚI ATENȚI LA FIRMĂ!

Cassă pentru bani și documente

sigure contra focului și hoșilor

Mo 1112

numai fabricate proprii de toate soiurile și în orice mărime, gata în tot felul de executări în depozit, netede și indoite, fără legături lungi prin urmare niciu un sprijin pentru părghia hoșilor. Casse cu casete separate contra focului și Parquill în periferie casete pentru matricule mici și mari. Prețuri moderate.

Pentru biserică, comune și societăți etc. după involve și în rate.
GUSTAV MOESS, SIBIU,
 Quergasse Nr. 3. Hechtgasse Nr. 4.
 Casse panțerate numai la comandă.

Apaducte

Incălzire centrală cu apă și aburi, ventilatoare, aranjamente pentru ferbătoare cu aburi și spălător cu aburi, pompe, closete

Knuth Károly

Inginer și fabricant, liferantul de curte al Al. Sale ces. și reg. arhiduc. Josif

Budapest, VII. Garay-u. 6-10 sz.

(E 691-20)

BALSAMUL FARMACISTULUI A. THIERRY

Are efect neîntrecut la boale de plămâni și de piept moderează catarul, încetează tusea împreună cu dureri. Incetează aprinderea de gât, răgușala și boalele de gât, precum și febrința, durerile de stomac și colica. Vindecă hemoroizii și boalele genitale, curățește rinichi, deșteaptă pofta de mâncare și promovează mistuirea. Mijloc excelent contra durerilor de dinți, a durerilor găunoși, contra mirosului greu de gură, precum și contra tuturor boalelor de gură și dinți, răgușelei, încetează mirosul greu provenit din gură sau stomac. Mijloc excelent contra limbricului lat. Vindecă orice rană, locuri de răni, orbalțul, beșicile provenite din ferbințelii buboale, urciorul. Are efect excelent contra durerilor de urechi.

E bine să se găsească în fiecare casă pe timpul când bătute influența, holera sau alte boli epidemice. Adresați-vă lui: **A. THIERRY, farmacist la „Ingerul păzitor”, PREGRADA, lângă Rohitsch.** 12 sticle mici sau 6 mari, sau 1 sticlă mare specială 5/60 cor. La comanda mai mari, se acordă rabat considerabil!

VERITABILA ALIFIE-CENTIFOLIA A LUI A. THIERRY împiedecă și încetează înveninarea sângelui orice operație dureroasă adeseori devine de prisos. Folositoare femeilor lăuze contra durerilor de țate, — opririi lăptelui și întăririi țitelor. Are efect sigur și excelent contra orbalțului, picioarelor rănite, rănilor, umflărei membrilor, — durerilor nervoase în oase, buboalelor, — sdobolilor, împunsăturilor, tăieturilor și contra altor răni. Indepărtează corpuri străine și anume: sticlă, vase, praș, salitru, spini etc.; efect excelent la concreșente, carbunculus, rac, vermi, putrezire, bășici, răni provenite din arsură, boale îndelungate imbulzirea sângelui, scurgerea urechilor, precum și leopărarea pielii copilășilor etc. etc. 2 tegle cor. 3-60. Expedarea se face numai cu ramburs sau trimițându-se banii înainte. În Budapesta de vânzare la: farmacia Török József, și în numeroase farmacii.

În cantitate mai mare de vânzare la drogheriile **Thalmayer és Seltz, Hochmeister** uodai și **Radanovits, Testvérek** în Budapesta, ori direct dela **A. Thierry, farmacia la Ingerul păzitor, Pregrada, lângă Rohitsch.**
 În Arad de vânzare la: farmaciile **Földes Kelemen** și **Ștăntul Ștefan a lui Hehs Vilmos.**

PREȚURI FOARTE IEFTINE!!

Aduc la cunoștința on. public, că mi-au sosit un foarte bogat asortiment de toffelul de lânării engleze p. toamnă și iarnă, flanele, barcheturi și cele mai noi mătăsuri, costume și catifele de spălat etc. etc.

Magazin de pânzerie și albituri pentru masă. —

GHEORGHE JANCOVICI

ARAD, str. Forray, nr. 2 a.

Trusouri pentru mirese albituri gata.

Ja 1408

PREȚURI FOARTE IEFTINE!!

Prima fabrică de trăsuri, cu instalațiuni de mașini este a lui

Kovács István

TEMESVAR-JÓZSEFVAROS
str. Fröbel nr. 58 (casa proprie),
fabricant de trăsuri și au-
tocaroserie
furnisorul postelor reg. ung. și mehaniz-
melor militare.

Mare deposit permanent de toffelul de trăsuri și calese noi și folosite.
Atelier de reparatură. Ateliere de făurire, rotarie și de lustruit.
(Ko 536-30)

PENTRU CA SĂ CUMPĂRAȚI
„PIANURI”

nu trebuie să mergeți la BUDAPESTA, la

„TRISKA”

se pot cumpăra cu prețuri favorabile. In localitate introducerea pe timp de un an o face gratis. In provincă: expediază pianuri cu porto și pachetare gratis.

TRISKA J.
CLUJ (KOLOZSVAR),
str. Bartha-Miklós nrul 14.

ORIGINAL BENZ

garnituri originale de îmblătit.

Locomobile cu benzină
stabile și culcate.

GARANȚIE DEPLINA.
Prețcurent gratis.

Condițiuni favorabile de plătire.

Adresa:

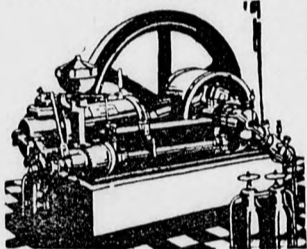
Benz Ungar'sche Automobil-und Motorenfabric A. G.

BUDAPESTA, Centrala: V., Dorottya-utca nr. 9.
(T 996) Fabrica: VII., Ilka-utca nr. 31.

Telefon nr. 168-79 și 29-24. Te 996

CELE MAI BUNE MOTOARE!

Garanție pe mai mulți ani!

Kc. 1201

Cențișun favorabile de plătire!

Motoare Diesel originale Körting

Motoare absorbitoare de gaz și de benzină. Garnituri de îmblătit cu benzină și ulei brut, cu vehicule Noutate senzațională! Noutate senzațională!

MOTOARE CU OLEIU BRUT

fără stropire cu apă, — cap de aprins și fără compresor

Gellért Ignác és Társa

birou tehnic.

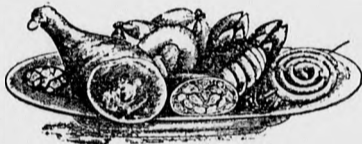
BUDAPEST, V., strada Koháry nr. 4.

In interesul d-voastră cereți prospect!

Réthy János

fabrică de cârnați și de cârnuri cu putere
:: electrică ::

DEVA, PIATA PRINCIPALĂ.

Re 1142

Oferă bogatul său magazin de cârnuri afumate: în fiecare sezon se capătă carne proaspătă de vită, vițel, porc și miel, cu cele mai ieftine prețuri de zi. Apoi, șunce murate excelent, limbi de vită, vițel și de porc, pecie (kaiserfleisch), coaste afumate, toffelul de mezeluri reci, pregătite în mod foarte gustos, în fabrica proprie. Prețcurent, cu provocare la acest ziar, se trimite franco.

PRESE DE VIN

bune și excelente

liferează din fabrica

societății industria-

șilor de fer din

Kecskemét

ca membră a societ.

O. K. H. societatea

Ipari és Házipari szövetkezetek

Beszerező és Értékesítő Központja

Budapest, VIII., József-körut 36.

Cereș prețcurent.

Go 1304

Comenzile din provincie se execută prompt. Vânzarea începe dim. la ora 7.

AM REUȘIT

să cumpărăm ieftin depozitul magazinului de dantele din Budapesta așa, că pot stabili pentru on. dame prețuri foarte ieftine. Rog să vă convingeți despre aceasta.

Mătăsuri veritabile în orice culoare cor. 1-50; mai nainte erau cu 3-3-50 cor.

Admirabile broderii de dantele, dantele de tül, materii de dantele.

Ciorapi, în culoare neagră, albă și potrivite oricărei haine, prețuri fără concurență.

Mănuși de vară, cravate de dantele cu prețuri scăzute.

Hoffmann Sándor, magazin de dantele

ARAD, bulev. Andrássy nr. 20.

Asortiment foarte bogat.

O fată isteasă care vorbește și românește află aplicare în pravălie.

Prețuri foarte ieftine.

Ho 1386

OLIVIU PASCU

inginer diplomat

Orăștie--Szászváros

Strada Berilului numărul 8.

Indreprende ori-ce lucrări tehnice și anume: măsurări de pământ, de păduri, parcelări, corecții de hotar, brazde, cât și desemnări de mape și schițe. Pregătește planuri și preliminare privitoare la-orice-fel de clădiri și alte lucrări; edifică vile, case de locuit, clădiri economice, plafoane și poduri de betonarmat, șoșele, trenuri normale, trenuri economice și industriale, canale, apaducte, jilipe, etc. — Interesații sunt rugați a se adresa cu încredere firmei care cu plăcere le va sta la dispoziție! (Pa 1051—52)

CAROL JÁNOSI

grădinar artistic.

Execută lucrări pentru clădirea, aranjarea și cultivarea peste an a grădinilor, piețelor, elaborare de plnuari pentru parcuri mai mari, plantarea de pomi pe străzi. Iniințează parcuri și grădini în stil francez, englez ori modern, conform tuturor cerințelor. Mai departe, terenuri pentru jocul de tennis și alte sporturi, îngrijirea acestora. Mare asortiment de flori și roză, precum și totfelul de flori tăiate.

ARAD, strada Lahner György nr. 8.

(In apropiere de turnul de apă)

(Io 1371)

In atențiunea concetățenilor!

**Marea
Hală Centrală
ARAD,**bulevardul József-főherczeg ut numărul 1.
Vis-à-vis cu palatul primăriei. (Palatul casei de păstrare „Victoria“)

e cel mai ieftin isvor de cumpărat obiecte de jucărie lucrate artistic articole de porcelan, sticlă și obiecte p. economia de casă, mare asortiment de tăști pentru copii de școală, plăci pentru gramophon cu cântece românești permanent în mare asortiment.

He 1359

**Vindecarea radicală și sigură
a hemoroizilor!!!**

După lungi încercări și experiențe am reușit să descopăr și să pun în circulațiune un mijloc binecuvântat pe seama suferinșilor, așa numita alifie »Retour« în contra hemoroizilor.

In urma compunerii ei favorabile această alifie nu numai alină durerile, ci ea și reduce boala!

Numeroase scrisori de mulțumită dovedesc, că alifia »Retour« a făcut minuni și în cazuri grave ba de obicei ea face de prisos chiar și operația!.

O teglă de sticlă 3 coroane.

Se poate comanda dela:

Rastädter József,

farmacie la »Sfântul Ștefan«

Vârșeț (Versecz).

La comande peste 10 coroane, expedierea se face franco. Ra. 1094

KUHL MIHÁLY

vopsitor artistic de postavuri și

:: curățitor chimic ::

Prăvălie:

ARAD

Atelier:

str. Deák Fer. nr. 39.

str. Lipot nr. 12.

Execută totfelul de lucrări în această branșă, ș. a.: vopsirea și curățirea de plisea, tüll, lânării, manșoane, — boauri, haine pentru seerate, pardesiuri, uniforme, haine de bărbați, — femei și copii, — atât întregi cât și — desfăcute. —

Ku 1370

Fiiți atenți la firmă!

„TUNGSRAM”

Bo 943

lampă de sârmă
cu sârmă învălită.

FOARTE DURABILĂ.

ZADARNIC CAUȚI D-TA

(A 1367)

ghete frumoase, bune și elegante, căci nu vei găsi câtă vreme nu vei merge să-ți cumperi ghete dela „Ciobota roșie” (Piros cizma) a „Asociației călțunarilor din Arad” (Aradi czipészek termelő szövetsége) piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 11. —

Asortiment foarte bogat de totfelul de ghete pentru bărbați, femei și copii, ghete pentru picioare bolnave, etc., executate elegant, din material durabil. :: Prețuri moderate.

O SINGURĂ INCERCARE VĂ VA CONVINDE.
Asociațiunea călțunarilor din Arad, piața Libertății 11.

Banca Industrială Ungaro-Boemă, Budapesta, V. Sas-u. 27.

3¹/₂ mil. de cor, anual po. te fiecare câștiga, dacă își cumpără lozurile următoare:

- 1 loz convertit dela Banca Hipotecară-Ungară
- 1 „ Bazilica
- 1 „ Crucea roșie Italiană
- 1 „ Crucea roșie Austriacă
- 1 „ Crucea roșie Maghiară și
- 3 lozuri Sanatorul Regina Elisabeta. Lozurile acestea au

19 trageri anuale.

Tragerea proximă va fi în 10 Oct.

- Fiecare loz câștigă.
- Fiecare loz se poate vinde Jară.
- Fiecare loz este garantat de stat.

Dorind a face posibil fiecărui aș cumpăra lozurile acestea atât de bune, le vindem de prezent, — **8 lozuri întregi pe lângă**

40 rate lunare à 13.50.

Vindem afară de acestea un loz singur convertit dela Banca Hipotecară-Ungară pe lângă

32 rate lunare à 7.20.

Vindem apoi un loz dela Pesti Hazai pe lângă

30 rate lunare à 5.40.

Rugăm st. cetitori întrucât ar dori a cumpăra dintre lozurile acestea să ne trimită rata primă momentan prin mandat postal spre a-i putea pune la dispozițiune lista, respective listele de rate legale pe a cărei bază va putea participa atât la tragerea proximă, cât și la toate celelalte trageri viitoare întrucât se poartă cu achitarea ratelor punctual. — **Cine trimite ratele 2 prime deodată acela primește dela noi a 3 cvită (rată) gratis.**

(U 1381)

Cu deosebită stimă:

Banca Industrială Ungaro-Boemă, Budapesta, V. Sas-u. 27.

NEUMANN M.

croitor pentru haine de bărbați
furnizor al curții reg. și imp.

Magazin de haine pentru bărbați,
:: pentru copii și pentru fetițe ::

ARAD

Ne 639 **MĂRFURI EXCELENTE.**
Despărțământ special pentru comenzi după măsură.

Jertagrafia

cele mai noi și mai rezezi pentru pianuri de prezentat autorităților execută ca o specialitate deosebită fabrica, de hârti artistice a lui

Fellner Leó,

BUDAPEST, V. Váci út 4. Telefon 28-48. Adresa pentru telegrame: „Positiv”
Budapest. — Apartament special pentru comenzi din provincie.

(E 1105-20)

TIPARUL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA” ARAD.